SCRI(RE) „SCRIE(RE)"

ȘTEFAN GIOSU

1. În limba română în general și în graiurile populare în special, numeroase verbe aparțin la două sau chiar la trei conjugări *(găti-găta, părea-pare, adauge-adăugi-adăuga* etc.). Printre acestea din urmă, care alcătuiesc însă o categorie mai restrînsă decît cea dintîi, se numără și *a scrie- a scria -a scri*. Avem a face deci cu „forme de conjugare mixtă" cum le numește Iorgu Iordan[1] sau cu verbe „à infinitif hésitant" cum se exprimă Alf Lombard[2].

Am studiat într-un alt articol formele de conjugarea I ale acestui verb[3]. Ne vom ocupa acum de cele de conjugarea a IV-a, mai puțin numeroase, atît la dacoromâni cît și la aromâni. Aceștia din urmă cunosc și alt verb, de origine grecească, *γrăpséscu*, care l-a concurat pe *scriu*, uneori influențîndu-i formele, alteori chiar înlocuindu-l[4]. Dialectele meglenoromân și istroromân au pentru „a scrie" *pisăiés*, respectiv *pisęi*, împrumuturi din bulgară (poate și din macedoneană) sau croată. Așadar aceste două dialecte nu pot intra aici în discuție. Participiul *scrit* „scris" de la istroromâni și substantivul *scriturǎ* sînt, cum observa Arthur Byhan, împrumuturi din italiană[5]. Tot la istroromâni Richard Sârbu semnalează, de curînd, *scríe*, de conjugarea a III-a : „No'na n-â știut *scrie*, n-â știut *pisęi*"[6]. Cum arătam și în articolul mai sus amintit, *scrie* pare a fi reținut de informator de la anchetatorii dacoromâni ai graiurilor istroromâne, iar nu un martor al unei vechi arii[7]. Bineînțeles, nu putem exclude că și meglenoromânii și istroromânii vor fi cunoscut, cîndva, lat. *scribĕre*.

---

[1] Vezi Iorgu Iordan, *Forme de conjugare mixtă în limba română*, BIFR, II, 1935.

[2] Alf Lombard, *Le verbe roumain. Étude morphologique*, II, Lund, 1955, p. 1 117. Pentru schimbările de conjugare, vezi și *Tratat de dialectologie românească*, „Scrisul Românesc", Craiova, 1984, p. 178 (capitol redactat de Ion Ionică), 223 (Paul Lăzărescu), 261 (Victorela Neagoe), 304—305 (D. Uriței cu), 375 (M. Marin și B. Marinescu) ; Th. Capidan, *Aromânii. Dialectul aromân. Studiu lingvistic*, Imprimeria Națională, București, 1932, p. 432—438.

[3] Vezi Ștefan Giosu, *Scria(re) „scrie(re)"*, în „Anuar de lingvistică și istorie literară", A. *Lingvistică*, tomul XXXI, 1986—1987, p. 243—261.

[4] Vezi Tache Papahagi, *Dicționarul dialectului aromân. General și etimologic*, ediția a II-a augmentată, Editura Academiei, București, 1974, s. v. *γrăpsescu*.

[5] Vezi Arthur Byhan, *Istrorumänisches Glossar*, în „Jahresbericht des Instituts für rumänische Sprache (Rumänisches Seminar) zu Leipzig", VI, 1899, p. 341.

[6] Richard Sârbu, *Texte istroromâne și glosar*, Tipografia Universității din Timișoara, Timișoara, 1987, p. 110.

[7] Ștefan Giosu, *art. cit.*, p. 244, nota 8.

BDD-A1364 © 1988-1991 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 11:01:06 UTC)

Pentru studiul lui *a scri* am folosit h. 1937 *Scriem*; *scrieți*, h. 2125 *A scrie* din ALR II, s.n., vol. VII (corespondentele acestora se găsesc în ALRM, II, s.n., vol. IV, anume, h. 1509, 1641), h. 973 *Scriu* (ind. prez. 1—6) din NALR-*Oltenia*, V[8], materialul, încă nepublicat, cules de anchetatori pentru celelalte atlase lingvistice regionale cu întrebările 1666 *Scriu* (ind. prez. 1—6), 1670 *Nu scrie!* (imperat. neg. 2—5), apoi fișele care au stat la baza redactării cuvîntului *a scrie* din DLR (Serie nouă) și care cuprind și alte informații decît cele din fascicula respectivă publicată din acest mare dicționar al limbii noastre[9]. De asemenea, am folosit, pentru dialectul aromân, informațiile primite de la Ioan Cutova și N. Saramandu, acesta din urmă efectuînd anchete directe la aromâni în 24 de localități din Dobrogea, Grecia și Iugoslavia[10].

2. Ne propunem să arătăm mai întîi ce spun cercetătorii despre răspîndirea lui *a scri*. Cei care au discutat mai pe larg trecerea lui *a scrie* la conjugarea a IV-a sînt de părere că *a scri* este un muntenism : H. Tiktin, Iorgu Iordan, Alf Lombard și, întrucîtva, Ion Gheție. Mai înainte însă și Iosif Popovici îl considerase ca atare, mai precis ca o particularitate ce apare la București[11].

H. Tiktin precizează că *scri, scrim, scriți* sînt forme „muntenești moderne". Nici unul însă din exemplele date s. v. *scrie*, extrase din texte, nu ilustrează vreo formă de conjugarea a IV-a[12].

După Iorgu Iordan verbul în discuție „sună, după cum se știe, *a scri* în vorbirea celor mai mulți munteni, care-l întrebuințează așa și în scris" și „chiar compusele lui *scrie* apar cu forme după conjug. IV : *descrim...*, *ar descri-o...*, *a înscri...*" [13]. Autorul precizează că *scri, scrim, scriți* din „limba vorbită în Muntenia" au intrat în limba literară „unde grație influenței puternice a lui Tudor Arghezi, care le întrebuințează regulat, tind să se răspîndească tot mai mult". Iorgu Iordan mai precizează că „varianta în *i* apare și prin Moldova"[14] și, după ce notează forma *scrit* dintr-o poezie populară din Corni-Fălciu[15], adaugă : „de altfel cred că așa spun românii inculți de pretutindeni"[16].

Și Alf Lombard consideră că *scri, scrim, scriți* sînt forme „employées aujourd'hui en Munténie malgré les protestations des orthoépistes"[17].

---

[8] Această hartă cuprinde, de fapt, prin notele ei marginale, răspunsurile privind toate formele de la *a scrie* cerute de întrebările din chestionar, inclusiv deci cea referitoare la imperativ, care pe noi ne interesează aici în mod deosebit.

[9] *Dicționarul limbii române (DLR). Serie nouă*, tomul X, partea a II-a, litera S, Editura Academiei, București, 1986.

[10] Pentru materialul pus la dispoziție, adresăm și aici tuturor cercetătorilor cele mai vii mulțumiri.

[11] Vezi Iosif Popovici, *Dialectele muntene și pădurene din regiunea Hunedoarei*, în volumul său *Scrieri lingvistice*, ediție îngrijită, studiu introductiv și indice de Maria Purdela-Sitaru și Livia Vasiluță, Editura „Facla", Timișoara, 1979, p. 172, unde citim : «*scria* în loc de *scrie*, în București *scri* „a scrie"». Articolul amintit a apărut prima dată în 1905.

[12] H. Tiktin, *Rumänisch-deutsches Wörterbuch*, Bukarest, 1912, s. v. *scrie*, p. 1392, col. 2.

[13] Iorgu Iordan, *Limba română actuală. O gramatică a „greșelilor"*, Institutul de Arte Grafice Alexandru A. Țerek, Mîrzescu, Iași, 1943, p. 130.

[14] Iorgu Iordan, *Forme de conjugare mixtă în limba română*, p. 89.

[15] Exemplul îl citează din *Graiul nostru*, I, p. 497.

[16] Iorgu Iordan, *lucr. cit.*, p. 124.

[17] Alf Lombard, *op. cit.*, II, p. 739. Probabil autorul are în vedere cele afirmate de Sextil Pușcariu și Teodor A. Naum despre *a scri*, în *Îndreptar și vocabular ortografic*, ediția a treia, revăzută și completată, Editura „Cartea Românească", București, 1940, la care ne vom referi și mai departe.

Am aminti, în treacăt, și protestul filologului bucovinean Vasile Burlă împotriva formei *a scri* din versul „O, vorbiți, *scriți* românește" al lui George Sion, vers amintit într-o discuție,

BDD-A1364 © 1988-1991 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 11:01:06 UTC)

Ion Gheție insistă asupra faptului că în epoca unificării românei literare, și anume, în perioada de după 1881, norma literară respinge, uneori, forme muntenești ca *scri*, *dupe*[18]. Ceva mai departe autorul se referă din nou la „fenomenele muntenești pe care limba literară le respinge, cum sînt, de exemplu, *coprinde*, *a scri*, sau *tululor*"[19]. El mai adaugă că *a scrie*, cunoscut, de asemenea, în Muntenia, „este concurat de *scri* abia după 1800"[20]. Autorul adaugă însă că formele *scrim*, *scriți* etc., „socotite îndeobște drept muntenești" — și-l citează pe H. Tiktin — „au fost notate de ALR în Muntenia și într-o bună parte a Moldovei (ALR II, mat. necart., chest. nr. 4 828, 4 829)"[21].

Vom adăuga aici și numele lui Radu Sp. Popescu care nu mai precizează că am avea a face cu un muntenism, ci arată că „din ALR II, s. n., vol. VII, h. 2 125 reiese că acest verb este de conjug. IV (*a scri*) în Muntenia și Moldova, de conjug. III (*a scrie*) în cea mai mare parte a Ardealului și Crișanei și de conjug. I (*a scriia*) în Banat, sudul Crișanei și nord-vestul Olteniei" și că „forma ardelenească este deci cea din limba literară", celelalte două forme fiind „mai noi" și „analogice"[22].

Adăugăm că în DLR (Serie nouă) *a scri* este considerat „popular".

Să amintim și faptul că îndreptarul ortografic în vigoare recomandă următoarele la *§* 112 : „Verbul *scrie*, fiind de conjugarea a III-a, se scrie și se pronunță la persoana I și a II-a plural a indicativului și conjunctivului prezent: *scriem*, *scrieți*, *să scriem*, *să scrieți* iar la persoana a II-a plural a imperativului : *scrieți*, (nu *scrim*, *scriți*) ; de asemenea la infinitiv : *a scrie* (nu *a scri*)"[23]. Așadar normele ortografice și ortoepice cer ca formele de conjugarea a IV-a să nu fie folosite.

3. Să vedem acum ce arată unele texte de-a lungul timpului, pentru a putea stabili unde și cînd apar în scris formele de conjugarea a IV-a ale verbului discutat aici.

Textele din secolele al XVI-lea și al XVII-lea nu prezintă decît forme de conjugarea a III-a, cea mai frecventă fiind cea de infinitiv. Credem că putem conchide că nici graiurile populare nu cunoșteau atunci *a scri*, *scrim* etc. Forme de conjugarea a IV-a nu apar nici la cronicarii munteni sau moldoveni, unii aparținînd, cum știm, și primelor decenii ale secolului al XVIII-lea[24].

---

a oră, de un elev de la Liceul Național din Iași. Pentru forma *scriți* elevul și profesorul au stabilit că poetul (acesta putea cunoaște *a scri* nu numai din graiurile muntenești, ci și din cele moldovenești, căci a trăit mai mulți ani la Hîrșova, Iași și București) nu poate lua decît nota „patru"; episodul este relatat de Mihail Sadoveanu, *Cele mai vechi amintiri. Anii de ucenicie (Amintiri*, I), antologie și prefață de Ion Bălu, Editura „Minerva", București, 1970, p. 146

[18] Ion Gheție, *Baza dialectală a românei literare*, Editura Academiei, București, 1975, p. 558.

[19] *Ibid.*, p. 618. Vezi și p. 446, 530.

[20] *Ibid.*, p. 618.

[21] *Ibid.*, p. 165.

[22] Radu Sp. Popescu, *Graiul gorjenilor de lîngă munte*, „Scrisul Românesc", Craiova, 1980, p. 78, nota 42.

[23] Vezi *Îndreptar ortografic, ortoepic și de punctuație*, ediția a IV-a, Editura Academiei, București, 1983, p. 20. Vezi și p. 197.

[24] Pe lîngă scrierile recitite de noi în acest sens, ne-au fost de un real folos un indice, în manuscris, al mai multor texte din literatura noastră veche, alcătuit și pus la dispoziție de C. Dimitriu și un altul, de asemenea, în manuscris, al *Cazaniei* lui Varlaam, alcătuit de un grup de cadre didactice de la Catedra de Limba Română a Facultății de Litere din Iași împreună cu un colectiv de studenți ; litera *S* a fost redactată de C. Dimitriu. Am îmbogățit, desigur, informațiile consultînd și dicționarele.

BDD-A1364 © 1988-1991 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 11:01:06 UTC)

Să reproducem și cîteva exemple: „*Veți scrie* dentru ea ceva" — Coresi[25]; „*voi scrie* la împărați" — Varlaam[26]; „s-au pus *a scrie*" — Stolnicul C. Cantacuzino[27]; „de acum înainte să poci *scrie*" — Radu Greceanu[28]; „încă-i *va scrie* atunce" — Ion Neculce[29]. Pentru forma *scriem* reținem: „în inimile noastre *să* le *scriem*" — Coresi[30]; „iar noi ce am văzut *scriem*" — Radu Popescu[31]; „*să scriem* pentru țara noastră" — Ion Neculce[32].

Spre deosebire de *a scria*, a cărui vechime probabil trebuie urcată pînă în epoca de dinainte de separarea dialectului aromân din româna comună, *a scri* apare tîrziu. Desigur că apariția unui fapt de limbă într-un text nu înseamnă numaidecît că acel fapt s-a produs tot atunci în vorbire, după cum lipsa lui din texte nu duce numaidecît la concluzia că el nu exista în grai. Oricum, lipsa oricărei urme de conjugarea a IV-a din secolele al XVI-lea și al XVII-lea este un indiciu că forma *a scri* apare mai tîrziu.

Cea mai veche apariție datată a lui *a scri* consemnată de materialul adunat pentru DLR (Serie nouă) este din 1794, deci abia de la sfîrșitul secolului al XVIII-lea, și este dintr-un text tipărit în sudul Transilvaniei, la Sibiu: „Craiu Alexandre, să facem căutare și *să scrim* oștile"[33]. Materialul adunat pentru NALR-*Transilvania* nu prezintă *scrim, scriț* în nici un punct din județul Sibiu, ceea ce arată că acest județ nu face parte din aria lui *a scri*. Prezența lui *a scri* în textul mai sus amintit nu trebuie să ne surprindă căci se știe că diecii, copiștii, tipografii erau, adesea, din alte părți sau se lăsau influențați de lectura unor texte din alte regiuni.

Consultînd cele două volume de documente privind relațiile agrare din secolul al XVIII-lea din Muntenia și Moldova[34], unde *a scrie* apare frecvent iar actele se încheie, de multe ori, cu formula „Aceasta scriem...", am notat, de regulă, forme de conjugarea a III-a. Totuși *a scri* începea să apară în graiuri căci aceleași documente prezintă, de cîteva ori, *scrim*, și încă pentru primele decenii ale veacului. Astfel dintr-un document moldovenesc, original, reprodus aici cu nr. 10, scris la Iași, în 1702, în vremea lui Constantin Duca, reținem: „să-i ducă boiarinul nostru care mai sus *scrim*". La fel, un document moldovenesc păstrat în copie și reprodus aici cu nr. 25, scris, probabil, tot la Iași, prin 1705—1706, în vremea lui Antioh Cantemir, se încheie cu formula: „Aceasta *scrim*". Copia nu este datată, dar din compararea scrisului cu cel din alte docu-

---

[25] Diaconul Coresi, *Carte de învățătură (1581)*, publicată de Sextil Pușcariu și Alexie Procopovici, vol. I. *Textul*, Atelierele Grafice Socec, București, 1914, p. 6.

[26] Varlaam, *Cazania 1643*, ediție îngrijită de J. Byck, Editura Fundațiilor pentru Literatură și Artă, București, 1943, p. 431.

[27] *Cronicari munteni*, I, ediție îngrijită de Mihail Gregorian, studiu introductiv de Eugen Stănescu, Editura pentru Literatură, București, 1961, p. 35.

[28] *Ibid.*, II, p. 11.

[29] Ion Neculce, *Letopisețul Țării Moldovei și O samă de cuvinte*, text stabilit, glosar, indici și studiu introductiv de Iorgu Iordan, ediția a II-a revăzută, EPLA, București, 1959, p. 214.

[30] Diaconul Coresi, *op. cit.*, p. 54.

[31] *Cronicari munteni*, I, p. 470.

[32] Ion Neculce, *op. cit.*, p. 52.

[33] Exemplul acesta este din *Istoria a Alexandrului celui Mare din Machedonia și a lui Darie din Persia împăraților*, Tipografia lui Petru Bart, Sibii, 1794, p. 41.

[34] *Documente privind relațiile agrare în veacul al XVIII-lea*, vol. I. *Țara Românească*. Comitetul de redacție: V. Mihordea, Ș. Papacostea, Fl. Constantiniu, Editura Academiei, București, 1961, vol. II. *Moldova*, de Vasile Mihordea (redactor responsabil), Ioana Constantinescu, Corneliu Istrati, Editura Academiei, București, 1966.

BDD-A1364 © 1988-1991 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 11:01:06 UTC)

mente reiese, cum ne atrage atenția și Iuliu Ciubotariu, că a fost făcută tot în secolul al XVIII-lea.

Forma *scrim* este prezentă, de asemenea, într-un document muntenesc original, dat la București de Ștefan Cantacuzino în 1714 și reprodus aici cu nr. 81 : „Cum *scrim* mai sus".

Consultînd, la Arhivele Statului din București, toate aceste documente în original[35], am constatat că transcrierile din cele două volume amintite mai sus sînt exacte. Avem, așadar, cîteva atestări pentru *a scri* de la începutul și de la sfîrșitul secolului al XVIII-lea. Nu am găsit, în textele consultate de noi, atestări pentru alte perioade ale secolului amintit, dar avem temeiul să credem că vor mai fi existînd.

Forma *a scri*, care a apărut mai întîi în graiurile vorbite, moldovenești și muntenești, a pătruns, la început, rareori în texte, deoarece norma folosirii lui *a scrie* era unică și deci puternic înrădăcinată.

Putem, așadar, urca vechimea apariției lui *a scri* în cele două subdialecte, moldovenesc și muntenesc, pînă către începutul secolului al XVIII-lea. „Explozia" de forme de conjugarea a IV-a din textele literare muntenești mai ales, iar uneori și moldovenești, aparținînd primelor decenii ale secolului al XIX-lea, nu poate fi explicată decît prin existența acestora și în graiurile respective, ceea ce implică, în mod logic, apariția lor, chiar dacă sporadică, încă din secolul al XVIII-lea. Apariția lui *a scri* va continua și în secolul nostru, alături de *a scrie*, și nu numai la scriitorii munteni. La unii cărturari moldoveni predomină chiar, cum vom arăta mai departe, *a scri*.

Unul din primele exemple notate pentru secolul al XIX-lea în materialul adunat pentru DLR (Serie nouă) este din 1816, dintr-o traducere din Kotzebue: „citim, *scrim* scrisori"[36]. Sînt apoi consemnate aici forme (*a scri*, *scrim*, *scrifi*) din „Curierul românesc" (1829), din Iordache Golescu, Heliade Rădulescu, Ștefan Vasilie Episcupescu, Ion Ghica, N. Filimon, precum și din diverse documente și reviste muntenești[37]. Textele moldovenești citate în fișierul DLR (Serie nouă) pentru a ilustra prezența lui *a scri* sînt, de regulă, din secolul al XX-lea : din C. Hogaș, Cezar Petrescu, M. Sadoveanu, G. Lesnea etc., din presa literară etc. Evident, continuă aici și citatele din scriitori munteni aparținînd secolului al XX-lea (C. Sandu-Aldea, I. Minulescu, V. Voiculescu, T. Arghezi, Geo Bogza etc.), din presa literară etc.

---

[35] Este vorba de documentul 37 din pachetul CDLI de documente istorice, de foaia 511 din manuscrisul 628 și de documentul 3 din pachetul CDLXXXI — Mitropolia București.

[36] [August] Kotzebue, *Urîrea de oameni și pocăința*, traducere manuscrisă, foaia 18^{v}/30, Biblioteca Academiei Române.

[37] Pentru alte texte în care apare *a scri* în secolul al XIX-lea, vezi Ion Gheție, *Baza dialectală a românei literare*, p. 445, 509, 527. La aceste exemple, din texte muntenești, adăugăm și unul din G. Barițiu, care își începe *Prefața* la o dizertație despre ortografie (este vorba de manuscrisul 304 de la Biblioteca Filialei din Cluj-Napoca a Academiei Române, Fondul Blaj, p. 1) cu cuvintele : „Trebuința de *a scri* românește...". Textul acesta, datînd de prin 1838 — 1839, ne-a fost semnalat de N. A. Ursu. G. Barițiu, originar din Cluj, unde nu se cunoaște forma *a scri*, va fi împrumutat-o din textele sau din graiurile muntenești, căci este știut că el a stabilit contacte strînse cu mulți oameni de cultură munteni (Eliade Rădulescu, C. Bolliac etc.). El a cunoscut însă foarte bine și Moldova. În treacăt spus, prezența, mai tîrziu, cum reiese din materialul adunat pentru DLR (Serie nouă), a lui *a scri* la M. Beniuc se datorește, de asemenea, contactului acestui scriitor cu scrierile și graiurile de dincoace de munți și, mai ales, cu cele muntenești.

BDD-A1364 © 1988-1991 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 11:01:06 UTC)

După materialul din DLR (Serie nouă) aparițiile formelor *scri, scrim, scriți* sînt frecvente în textele muntenești, în secolul trecut, și cu totul sporadice în cele moldovenești. În secolul nostru scrierile moldovenești, reiese din fișierul DLR (Serie nouă), prezintă mai multe forme de la *a scri* decît în secolul trecut. Cele muntenești continuă să fie destul de numeroase și în secolul nostru. Desigur că frecvența lui *a scri* în graiurile muntenești și moldovenești, apoi în unele graiuri din sud-estul Transilvaniei i-a determinat pe autorii DLR (Serie nouă) să considere acest verb, de conjugarea a IV-a, ca „popular". În scris, forma de conjugarea a IV-a este folosită, la început, mai mult de munteni. Scriitorii și cărturarii moldoveni (C. Negruzzi, A. Philippide etc.) l-au luat, desigur, din graiurile moldovenești, așa cum muntenii l-au luat din cele muntenești.

Ion Gheție este de părere că *a scrie*, concurat de *a scri* după 1800, „n-a fost niciodată scos din circulație de acesta și nici pus în stare de inferioritate numerică"[38]. Afirmația se referă, desigur, la evoluția limbii literare în general. Dacă avem însă în vedere unele momente din evoluția limbii literare sau anumiți scriitori, atunci sînt necesare întregiri la concluzia de mai sus. Există scrieri muntenești în care ocurențele lui *a scri* sînt mai numeroase decît cele ale lui *a scrie*, după cum în alte scrieri muntenești formele de conjugarea a IV-a nu apar. Al. Rosetti observa că *a scri* este „curent în scrierile lui Heliade" în primele decenii ale activității sale[39]. Într-un articol consacrat de Heliade traducerii în românește a lui Homer peste tot apar numai forme de conjugarea a IV-a. Aici găsim și celebrele sale cuvinte: „e vremea de scris, și *scriți* cît veți putea și cum veți putea; dar nu cu răutate". Apoi: „*scriți* cu inimă curată"[40]. La fel și în prefața gramaticii sale din 1828[41] cele 13 ocurențe ale acestui verb sînt, toate, de conjugarea a IV-a. Reproducem doar două exemple: „pentru ce *să* nu *scrim* după cum pronunțiem cînd *scrim* pentru cei cari trăiesc, iar nu pentru cei morți ?"; „dreptul de *a-și scri* limba"[42]. În corespondența cu C. Negruzzi întîlnim în primele scrisori ale lui Heliade, de regulă, *a scri*[43], în total 15 ocurențe, și numai de două ori *a scrie*: „*a* le *scrie* cu *s* și nu cu *z*"; „cuvîntul gramatical cere *a se scrie* cu *s*"[44]. *A scrie* apare des însă în scrisoarea a IV-a a lui Heliade, scrisoare datînd din 1840, dar publicată tîrziu, în „Convorbirile literare" din 1881—1882. *A scrie* este folosit de 17 ori. Formele de conjugarea a IV-a apar aici doar de 4 ori (*a scri, vei scri, va scri, să scrim*)[45]. După 1840 Heliade renunță tot mai mult la *a scri* în favoarea lui *a scrie*.

Aceeași constatare o facem și în legătură cu C. Negruzzi, autor necitat însă de DLR (Serie nouă). Într-o primă scrisoare către Heliade, din 1836,

---

[38] Ion Gheție, *Baza dialectală a românei literare*, p. 618.

[39] Al. Rosetti, *Limba scrierilor lui Heliade Rădulescu pînă la 1841*, în volumul colectiv *Contribuții la istoria limbii române literare în secolul al XIX-lea*, Editura Academiei, București, 1956, p. 62.

[40] I. Heliade Rădulescu, *Opere*, tomul II, ediție critică, cu introducere, note și variante de D. Popovici, Fundația Regală pentru Literatură și Artă, București, 1943, pag. 104.

[41] *Ibid.*, p. 188, 189, 190, 192.

[42] *Ibid.*, p. 192.

[43] *Ibid.*, p. 213, 218, 223, 224, 226, 227, 228, 233, 239, 240, 242, 243.

[44] *Ibid.*, p. 219.

[45] Ion Heliade Rădulescu, *Scrieri lingvistice*, ediție, studiu introductiv, note și bibliografie de Ion Popescu-Sireteanu, Editura Științifică, București, 1973, p. 131—136. Scrisoarea aceasta nu apare în ediția lui D. Popovici.

BDD-A1364 © 1988-1991 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 11:01:06 UTC)

el folosește formele de conjugarea a IV-a de 12 ori și o singură dată *a scrie*. Într-o altă scrisoare, din 1838, către G. Bariţiu, *a scri* apare o singură dată iar *a scrie* de șase ori. Ca și la Heliade — și poate sub influența acestuia — cu cît datele sînt mai tîrzii, cu atît în scrisorile lui C. Negruzzi își fac loc tot mai mult formele de conjugarea a III-a. [46]. Să reproducem doar cîteva exemple: „puteți *scri* orice"; „*nu scrim*, căci nu știm cum *vom scri*"[47]; „*scriem* ca să fim înțeleși"[48]; „am avut onoarea *a-ți scrie* d-tale"[49].

Pentru existența formei de conjugarea a IV-a de la *a scrie* în graiurile moldovenești în primele decenii ale secolului al XIX-lea am reținut *scriț*, *scriți* („S-au văzut celi ci *scriți*"; „precum *scriț* dumneavoastră") dintr-o copie efectuată la Hotin la 27 octombrie 1824, după o altă copie a unui document original scris la Iași la 9 august 1810[50].

În a doua jumătate a secolului al XIX-lea în unele texte nu întîlnim decît *a scrie*. La Titu Maiorescu spre exemplu într-un articol consacrat scrierii cu litere latine, verbul acesta are 25 de ocurențe și toate sînt de conjugarea a III-a: „să dovedim pentru ce acum *scriem* cu litere latine"; „astfel *se va scrie*"[51]. La Eminescu, de asemenea, în poezie și în proza literară nu apare decît *a scrie*: „Te îndemn însă *a scrie* memoriul vieții tale"; „nu mai rezista de *-a* le *scrie* pe hîrtie"[52] etc.

Putem conchide că după 1840 folosirea lui *a scri* în textele literare este tot mai rară iar uneori nu apare decît *a scrie*. Evident, aceasta nu înseamnă că nu mai există scrieri în care să domine *a scri*. L-am cita aici pe A. Philippide, contemporan cu Maiorescu și Eminescu. Astfel în capitolul XV din *Principii de istoria limbii*, Iași, 1894, intitulat chiar *Limba scrisă*, infinitivul *a scri* apare de 18, ori iar forma *scriem* o singură dată[53].

În veacul al XX-lea va fi preferat, desigur, *a scrie* în limba literară, deși va continua să mai apară *a scri* și încă destul de frecvent [54]. Ni se pare semnificativ că la începutul secolului un moldovean ca Gheorghe Panu, în *Amintirile* sale de la Junimea[55], folosește în volumul I șapte forme de la *a scri* și cîte una singură de la *a scrie* și de la compusul *a descrie*, iar în volumul al II-lea,

---

[46] Vezi C. Negruzzi, *Opere complete*, vol. I. *Proza*, Institutul de Arte Grafice „Minerva", București, 1905, p. 262, 263, 264, 272, 276, 278, 280, 281, 283, 293, 295, 300 etc.

[47] Din scrisoarea I către Heliade (C. Negruzzi, *op. cit.*, p. 275).

[48] Din scrisoarea a X-a către V. Alecsandri, publicată în 1835 (C. Negruzzi, *op. cit.*, p. 295).

[49] Din scrisoarea a IX-a către G. Asachi (C. Negruzzi, *op. cit.*, p. 293).

[50] Este vorba de documentul nr. 2, AN — pachetul XIX, de la Arhivele Statului din București, pe care ni l-a semnalat Iuliu Ciubotariu.

[51] Titu Maiorescu, *Critice*, II, prefață de Paul Georgescu, text stabilit, tabel cronologic, indice și bibliografie de Domnica Filimon-Stoicescu, Editura pentru Literatură, București, 1967, p. 12, 17.

[52] Vezi *Dicționarul limbii poetice a lui Eminescu*, sub redacția acad. Tudor Vianu, Editura Academiei, București, 1960, s. v. *scrie* (p. 483).

[53] Vezi Alexandru Philippide, *Opere alese. Teoria limbii*, editate de G. Ivănescu și Carmen-Gabriela Pamfil, cu un studiu introductiv și comentarii de G. Ivănescu, Editura Academiei, București, 1984, p. 174—198. Referindu-se la unele oscilații din scrisul lui A. Philippide, între care și *a scrie—a scri* (p. LIV—LV), editorii constată că „ele reflectă pe de o parte oscilațiile și căutările inerente epocii de desăvîrșire a limbii literare sau a unui stil științific românesc, iar pe de altă parte particularitățile de limbă ale unui om de cultură român, care participa el însuși la acest proces de desăvîrșire a limbii literare" (p. LIV). Totuși în *Gramatica elementară a limbii române*, Iași, 1897, p. 78, A. Philippide îl notează pe *scriu* numai la verbele de conjugarea a III-a.

[54] Vezi, în acest sens, citatele din DLR (Serie nouă), s. v. *scrie*.

BDD-A1364 © 1988-1991 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 11:01:06 UTC)

dimpotrivă, 6 forme de la *a scri*, 12 de la *a scrie* și 2 de la *a descrie*. În schimb, în scrisorile lui C. Stere către G. Ibrăileanu, unde *scrie*, *scriem* apar de mai multe ori, notăm o singură dată forma *scri*: „Desigur *vei* putea *scri* un bun program"[56].

Bineînțeles, *a scri* apare și în paginile unor mari scriitori ca M. Sadoveanu, T. Arghezi și nu numai atunci cînd este reprodusă vorbirea unui anume personaj. Pentru M. Sadoveanu reținem cîteva exemple din materialul adunat pentru DLR (Serie nouă) : „Dac-a fost un cioban de față, îi poți *scri* și-l poți întreba"[57] ; „vă rog *să scriți* și ciobanilor"[58]. La acestea mai adăugăm dintr-o scrisoare a lui M. Sadoveanu : „vor *scri* mai bine"[59].

Reținem, în continuare, cîteva din numeroasele exemple care apar în scrierile lui T. Arghezi, și nu numai în versuri, unde forma de conjugarea a IV-a poate fi, uneori, impusă de necesitățile de ritm, ci și din proză : „Și-a făcut condei, în stare/*A scri* și pe piatră tare"[60]; „M-apucai, molîu, să-nvăț / În țărînă-*a scri* cu băț"[61] ; „Rămășagul fu : «Se poate / *Scri* și pe nerăsuflate ?»"[62] ; „*să*-mi *scriți* din București"[63] ; „*Transcrim* titlurile și înfățișăm cărțile, în număr de șapte"[64]. Apoi : „nu ți l-*aș* putea *descrie*"[65].

Așadar după ce în a doua jumătate a secolului al XIX-lea *a scri* în textele literare este folosit mai rar iar în unele nu apare deloc, în textele secolului al XX-lea asistăm la înmulțirea formelor de conjugarea a IV-a, în unele scrieri ele atrăgînd atenția în mod deosebit. Am văzut că Iorgu Iordan admitea că aceste forme tind să se răspîndească tot mai mult în limba literară grație influenței lui T. Arghezi. Noi credem însă că prezența în graiuri, într-o arie atît de mare, a lui *a scri* a impus pătrunderea lui în textele literare. Materialul adunat pentru NALR arată că există, atît în Muntenia cît și în Moldova, zone întinse unde nu s-a notat nici măcar o singură dată vreo formă de la *a scrie*. Nu poate fi negată influența lui T. Arghezi, așa cum nu poate fi negată influența altor scriitori de seamă care folosesc verbul *a scri*. Așadar presiunea asupra limbii literare se exercită, am spune, pe un front mai larg, acesta fiind alimentat, așa cum ne arată materialul adunat pentru NALR, de graiurile vorbite. Văzînd amenințată soarta lui *a scrie*, Sextil Pușcariu și Teodor A. Naum cereau cu oarecare îndîrjire : „O formă care trebuie redată conjugării a III-a este forma *scrie-scriere* (și compusele *descrie*, *înscrie* etc.), în loc de *scri*, de la care se aud și se scriu, greșit, formele *scrim*, *scriți*, în loc de *scriem*,

---

[55] Gheorghe Panu, *Amintiri de la „Junimea" din Iași*, I, Editura Societății Anonime pe Acțiuni „Adevărul", București, 1908 ; II, Noua Tipografie Brozer & Parzer, 1910.

[56] Vezi *Scrisori către Ibrăileanu*, II, ediție îngrijită de M. Bordeianu, Viorica Botez, Gr Botez, I. Lăzărescu și Al. Teodorescu, prefață de N. I. Popa, Editura „Minerva," București, 1971, p. 369.

[57] Mihail Sadoveanu, *Opere*, X, Editura pentru Literatură și Artă, București, 1957, p. 616.

[58] *Ibid.*, p. 639.

[59] *Scrisori către Ibrăileanu*, I, ediție îngrijită de M. Bordeianu, Gr. Botez, I. Lăzărescu, Dan Mănucă și Al. Teodorescu, cu o prefață de Al. Dima și N. I. Popa, Editura pentru Literatură, București, 1966, p. 246.

[60] Tudor Arghezi, *Versuri*, Editura pentru Literatură, București, 1961, p. 194.

[61] *Ibid.*, p. 199.

[62] *Ibid.*, p. 370.

[63] Tudor Arghezi, *Pagini din trecut*, Editura de Stat pentru Literatură și Artă, București, 1955, p. 86.

[64] *Ibid.*, p. 163.

[65] *Ibid.*, p. 44.

BDD-A1364 © 1988-1991 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 11:01:06 UTC)

scrieți". Și apoi adăugau: „Invers, se aude și forma, tot greșită, *a știe* în loc de *a ști*"[66].

Avem, așadar, atestări în documente care arată că *a scri* era cunoscut și în graiuri muntenești și în graiuri moldovenești de la începutul secolului al XVIII-lea. Dacă această formă verbală nu apărea în scrieri sau apărea atît de rar se explică probabil prin faptul că era în faza incipientă a existenței sale. Cărturarii foloseau aproape exclusiv *a scrie*, formă etimologică, a cărei vechime se confundă deci cu începuturile limbii române însești. Trebuie să admitem că pe măsură ce înaintăm în timp, *a scri* capătă în graiuri o circulație tot mai mare, atît în Muntenia cît și în Moldova. Textele tipărite în secolul al XIX-lea arată că *a scri* și-a făcut loc tot mai mult la munteni și moldoveni, dar mai ales la cei dintîi, fapt care i-a determinat pe unii cercetători să considere că am avea a face de fapt numai cu un muntenism. Așadar moldovenii, care cunoșteau și ei forma *a scri* din graiurile proprii, au fost mai fideli, întrucîtva, în scrierile lor, tradiției formei etimologice *a scrie* și, bineînțeles, normei ortografice respective. De fapt, în privința folosirii formei de conjugarea a III-a în scris, moldovenii sînt pînă astăzi mai apropiați de limba literară decît muntenii, ceea ce nu înseamnă însă că *a scri* nu este caracteristic și graiurilor moldovenești, cum vom demonstra, de altfel, ceva mai departe, cu bogatul material adunat de anchetatori pentru NALR.

4. Ne vom opri, în continuare, la explicațiile care au fost date apariției formei de conjugarea a IV-a.

În DEX se spune doar că *a scri* este „variantă a lui *a scrie*". DLR (Serie nouă) dă *a scri* cu precizarea că este „popular". Doar în dicționarul lui H.Tiktin[67], găsim o explicație a acestei forme: „*a scrí, scrím, scríți* nach *ști, știm, știți*". Cele mai multe dicționare însă, inclusiv cel etimologic al lui Alejandro Ciorănescu, nici nu consemnează forma *a scri*.

Verbul *a scri* a fost discutat mai mult de Iorgu Iordan[68], Alf Lombard[69], Ion Gheție[70] și, întrucîtva, de Radu Sp. Popescu[71].

Iorgu Iordan așază verbul *a scrie*, care cunoaște și variantele *a scria*, *a scri* printre verbele ce aparțin la trei conjugări, din care mai fac parte, între altele, *adauge-adăuga-adăugi, încumeta-încumete-încumeți*[72]. Autorul precizează că *i* din temă a făcut ca *a scrie* să se comporte și ca un verb de conjugarea I de tipul *a tăia*[73] și ca unul de conjugarea a IV-a de tipul *a sui*[74] și observă că aproximativ jumătate din formele simple de conjugarea I și a IV-a au aceeași terminație, fapt care a făcut ca trecerea de la o conjugare la alta să se poată face fără dificultate[75]. Iorgu Iordan îi dă dreptate lui H. Tiktin să admită influența analogică a lui *a ști* pentru a explica apariția lui *a scri*, dar susține că această explicație trebuie completată în sensul că „*știi, știm, știți* n-ar fi

[66] Sextil Pușcariu și Teodor A. Naum, *Îndreptar și vocabular ortografic*, p. 70. Vezi și p. 168.
[67] H. Tiktin, *Rumänisch-deutsches Wörterbuch*, s. v. *scrie*.
[68] Vezi nota 14.
[69] Vezi nota 2.
[70] Vezi notele 18—21.
[71] Vezi nota 22.
[72] Iorgu Iordan, *luer. cit.*, p. 89.
[73] Noi am arătat în articolul citat mai sus că apariția lui *a scria* este foarte veche, datînd poate de dinainte de separarea aromânilor din româna comună. În schimb, *a scri* este relativ nou.
[74] Vezi Iorgu Iordan, *luer. cit.*, p. 78.
[75] *Ibid.*, p. 64.

BDD-A1364 © 1988-1991 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 11:01:06 UTC)

putut da naștere lui *scri, scrim, scriți*, dacă aceste două verbe n-ar fi semănat așa de bine la numeroase moduri și timpuri (pers. 1, 2, 3 și 6 de la indicativul și conjunctivul prezent, toate persoanele imperfectului și participiul prezent. Hotărîtoare au fost mai cu seamă formele indicativului și conjunctivului prezent (*știu, știi, știe, știu-scriu, scrii, scrie, scriu, să știe—să scrie*; identitatea pers. 3 și 6 la indicativ și conjunctiv, destul de rară în românește, a contribuit și ea în largă măsură la producerea acestui schimb de conjugare)"[76].

Ca un argument în sprijinul acestei explicații Iorgu Iordan se referă și la influența lui *a scrie* asupra lui *a ști*, care devine *a știe*[77]. Notăm un exemplu din I. Peltz : „Acu te-*oi știe*, nu te-*oi știe*, trebuie să-mi spui tot"[78]. Trecerile în general de la conjugarea a IV-a la a III-a (vezi și *auzí-aude, împărțí-împarte*) „par a se găsi la începutul procesului de amestec al conjugărilor"[79]. Dar influența, parțială, a lui *a scrie* asupra lui *a ști*[80] este veche căci forma *el ști* (<lat. *scit*) devine încă de mult timp *el știe*, prin analogie cu *el scrie*[81].

Alf Lombard acceptă explicația trecerii prin analogie a lui *a scrie* la *a scri*. Asemănarea între cele două verbe (*știu-scriu, știi-scrii, știam-scriam* etc.) lipsea însă la persoanele I și a II-a plural și la infinitiv : *știm-scriem, știți-scrieți, știi-scrie* încît autorul continuă : „Le besoin s'est alors fait sentir de rendre la ressemblance plus complète, en assimilant aussi ces autres formes du présent à la flexion de *ști* ; d'où les variantes refaites... *scri, ... scrim, ... scriți* (et... *scrire* ?)"[82]. Și Alf Lombard, plecînd de la asemănarea în conjugare a verbelor *a ști* și *a scrie*, crede că trecerea la *a scri* „était due en partie à une influence exercée anciennement par *scrie* sur *ști*"[83]. Autorul mai este de părere că ar putea fi vorba și de influența formelor *fim, fiți* : „Il ne nous semble pas impossible que *fim, fiți* (subjonctif de *fi*) ait pu contribuer à la formation de *scrim, scriți*, vu l'identité de terminaisons qui régnait aux Ire —3e pers. entre *scriu, scrii, scrie* et *fiu, fii, fie*"[84]. Totuși Alf Lombard face, cu drept cuvînt, o mai mare apropiere a lui *a scri* de *a ști* decît de *a fi*. Conjugarea acestuia din urmă este cea mai neregulată din limba română, în vreme ce „celle de

---

[76] *Ibid.*, p. 89—90.

[77] Pentru *a știe*, vezi și Alf Lombard, *op. cit.*, II, p. 1 107.

[78] Vezi I. Peltz, *Actele vorbește*, roman, Editura „Universală", Alcalay, București, 1935, p. 14. Forma este păstrată și în *Scrieri*, 4. *„Actele vorbește"*, Editura „Minerva", București, 1971, p. 13. Vezi și Iorgu Iordan, *lucr. cit.*, p. 124. Infinitivul *a știe* pare să fi avut, mai înainte încă, o oarecare circulație din moment ce s-a ridicat împotriva lui, cu vehemență și ironie, Ion Gorun în articolul *Cum se zice?*, din volumul său de cultivare a limbii *Știi românește ? Cîteva observări asupra limbii, cum se scrie în vremea de față*, Editura Librăriei Leon Alcalay, București, f. a., p. 67.

[79] Iorgu Iordan, *lucr. cit.*, p. 90—91.

[80] Pentru această influență, vezi Iorgu Iordan, *lucr. cit.*, p. 125.

[81] Forma *el ști* se păstrează pînă astăzi într-o arie care cuprinde graiuri crișene, transilvănene și bucovinene, delimitată de o isomorfă care unește pct. 64 (Arad), 95, 102 (Alba), 141 (Sibiu), 157, 235 (Mureș), 219 (Bistrița-Năsăud), 365, 386 (Suceava), cum se poate constata din ALR II, s. n., vol. VII, h. 1956 *Știe; știu*. Aceeași hartă arată că aromânii (pct. 010) au *știe-știu*, iar istroromânii (pct. 02) *știe-știwa*.

Vezi și Ion Gheție, Al. Mareș, *Graiurile dacoromâne în secolul al XVI-lea*, Editura Academiei, București, 1974, p. 245—246 ; Ion Gheție, *Baza dialectală a românei literare*, p. 169—170.

[82] Alf Lombard, *op. cit.*, II, p. 738—739. Vom vedea mai departe că există în unele graiuri și *scrire*.

[83] *Ibid.*, p. 738.

[84] *Ibid.*, p. 739.

BDD-A1364 © 1988-1991 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 11:01:06 UTC)

ști à laquelle se rattache celle de *scri* et de sa famille, l'est bien moins"[85]. Autorul mai este de părere că întrebuințarea infinitivului nou, monosilabic, *scri* în loc de *scrie* „rappelle celui très ancien de l'inf.* *fire*, pour *fĭĕre*", și că „dans un cas comme dans l'autre, il y a eu passage du type *-ĕre* au type *-īre*" [86]. Și Alf Lombard constată deci acțiunea reciprocă între *a ști* și *a scrie*, adăugînd influența pe care a putut-o exercita *a fi* asupra lui *a scrie* pentru ca acesta să devină *a scri*[87].

Ion Gheție propune o altă cale de explicare a trecerii lui *a scrie* la *a scri*. El admite mai întîi că „la baza fenomenului ar putea sta o transformare fonetică : *e* aton>*i* în *scriem*>*scriim*>*scrim* și *scrieți*>*scriiți*>*scriți*"[88] apoi că „formele astfel create au fost apropiate de forme ca *auzim*, *gîndim*, *știm* (de conjugarea a IV-a) și s-a format un infinitiv *scri*"[88]. Apoi adaugă : „Dacă această explicație e justă, atunci *scriim* (* j. Vlașca, 1604...) ar atesta faza intermediară a fenomenului, înainte ca *i-i* (în hiat) să fie contrași la *i*"[89].

Vom vedea că numai cu ajutorul materialului adunat pentru noile atlase lingvistice românești, pe regiuni, se poate arăta care din părerile formulate privind formele *a scri*, *scrim*, *scriți* trebuie acceptată.

5. Vom urmări, mai întîi, răspîndirea *infinitivului* și a *imperativului negativ*.

Aria infinitivului *a scri* este formată de Oltenia, Muntenia, Dobrogea și Moldova, nu însă și de Bucovina. În schimb, se adaugă la această arie județul Covasna.

Cum chestionarul NALR nu a avut în vedere și o hartă a infinitivului (o astfel de hartă există în ALR II, s. n., vol. VII, unde însă rețeaua de puncte anchetate este foarte rară), vom prezenta mai întîi imperativul negativ pe baza materialului adunat pentru NALR cu întrebarea 1670 *Nu scrie !*, acest mod implicînd și infinitivul.

În Oltenia *nu scríie !*, *nu scríieț !*, de conjugarea a III-a, apar numai în nord, în pct.[90] 940 (Mehedinți), 912, 918, 920 (Gorj), 901, 903, 914 (Vîlcea). Numai *nu scrie !* este notat în pct. 905, 913, 915, (Gorj), 907, 916 (Vîlcea), la plural spunîndu-se aici *nu scriț !* [91] În cele mai multe localități din Oltenia harta prezintă *nu scri !*, *nu scriț !* Două localități doar, din județul Mehedinți, atrag atenția printr-o formă de imperativ negativ plural care indică un infinitiv lung *scríre* : *nu scríreț !* (pct. 937) și *nu scríră !* (pct. 959). Infinitivul

[85] *Ibid.*, p. 704.
[86] *Ibid.*, p. 739.
[87] *Ibid.*, p. 1 103—1 107.
[88] Ion Gheție, *Baza dialectală a românei literare*, p. 165.
[89] *Ibid.* Autorul se referă la documentul cu nr. XXIV, un zapis de vînzare dat în districtul Vlașca, publicat de B. P. Hasdeu în *Cuvente den bătrîni*, I, Tipografia Societății Academice Române, București, 1878, p. 135, unde citim : скрїнмь шн мъртвршснм кѣ дчєста дл нѳстрѣ здпнс.

. Vezi și ediția îngrijită de G. Mihăilă, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1983, p. 169. La acest exemplu mai putem adăuga un altul, din secolul al XIX-lea însă și fiind vorba nu de verbul *a scri*, ci de substantivul *scrîire*, din *Condica limbii românești* alcătuită de Iordache Golescu (manuscris datat circa 1832, Biblioteca Academiei Române), citat în DLR (Serie nouă) s. v. *scriere* și dat ca „învechit".

[90] Folosim *pct.* pentru punct(e) cartografic(e).

[91] Pentru forme ca *nu scriță !*, *nu scrițăreț*, *nu scrițéreț !*, *nu scriță ră !* întîlnite aici în cîteva puncte, vezi Ștefan Giosu, *art. cit.*, p. 248—251. În pct. 943 (Gorj) după ce a răspuns *nu scriță !*, informatorul se corectează, dînd *nu scri !* La fel, în pct. 944 (Mehedinți) informatorul răspunde *nu scri !*, *nu scriăreț !*, apoi se corectează dînd *nu scriț !*

BDD-A1364 © 1988-1991 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 11:01:06 UTC)

substantivat *scrire* este, de altfel, consemnat de DLR (Serie nouă) ca „învechit, rar"[92].

Trecerea la conjugarea a IV-a a lui *a scrie* fiind, cum am văzut, tîrzie, forma de infinitiv lung apare, desigur, prin analogie cu acele infinitive lungi care-și au o explicație etimologică și care apar în unele localități oltenești, bănățene destul de frecvent pentru exprimarea pluralului imperativului negativ (*nu dormireț !, nu bereț !* etc.)[93].

În Muntenia *nu scríe ! nu scríeț !* apar în p. 759, 760 (Olt), în ultimul cunoscîndu-se și *nu scriț*, 782 (Teleorman), 706, 712 (Prahova) (este drept că în pct. 712 *nu scrie !* a fost corectat, rostindu-se *nu scriia !*), 721, 733 (Vrancea). Numai *nu scrie !* (la plural *nu scriți !*) apare în pct. 685 (Argeș), 784 (Teleorman), 717, 720 (Prahova), 840 (Ilfov), 722—725, 727, (Vrancea), 729 (Galați), 736, 740, 748 (Buzău), 737, 742, 745, 746, 749 (Brăila), 845 (Ialomița), 868, 869 (Călărași). Numai pluralul *nu scríeț*$^{i}_{i}$ (la singular *nu scri !*) este notat în pct. 776 (Olt), 716 (Prahova)[94]. Așadar în județele din nord-estul Munteniei, Vrancea, Brăila forma de conjugarea a III-a este mai frecventă, dar numai la singular. Cea de plural este, de regulă, de conjugarea a IV-a. În rest, peste tot Muntenia prezintă *nu scri !, nu scriț*$^{i}_{i}$, pluralul acesta apărînd, cum am văzut, și în unele puncte unde s-a răspuns *nu scrie !* Pluralul *nu scriț*$^{i}_{i}$ *!* apare și în pct. 694 (Dîmbovița), 728 (Galați), 839, 841, 850 (Ialomița), 861, 865 (Călărași) — unde singularul este *nu scriia !* În pct. 825 — Giurgiu îl consemnăm alături de *nu scriiaț*$^{i}_{i}$ *!*

În Dobrogea, domină, de asemenea, *nu scri !, nu scriț* (*scriț*$^{i}_{i}$)! În județul Tulcea *nu scrie !* este notat doar în pct. 871, 876 (pluralul este însă aici *nu scriț !*). În județul Constanța însă *nu scrie !*, cu același plural *nu scriț !*, apare în pct. 887—889, 891, 892, 894, 896, 898. Numai în pct. 887 la plural s-a notat și *nu scríeț*$^{i}_{i}$ *!*[94]. Așadar în Dobrogea forma de conjugarea a III-a este notată mai mult în județul Constanța și tot numai la singular, cum constatam mai sus pentru județele din nord-estul Munteniei.

Cum vedem, peste tot în Oltenia, Muntenia și Dobrogea domină formele de imperativ negativ de conjugarea a IV-a. În cîteva județe nu s-a notat nici o formă de conjugarea a III-a (Dolj, Giurgiu), în altele apar astfel de forme doar într-un punct sau cel mult în două — trei localități (Argeș, Olt, Dîmbovița, Teleorman, Ilfov, Ialomița, Călărași, Buzău, Tulcea). Formele de conjugarea a III-a domină însă numai în cele opt puncte din județul Vrancea aparținînd Munteniei, unde din totalul de 16 forme (avem în vedere singularul și pluralul) doar 7 au fost de conjugarea a IV-a, celelalte 9 fiind de conjugarea a III-a.

În cele 329 de puncte anchetate în Oltenia, Muntenia și Dobrogea, s-au obținut 666 de forme de imperativ negativ la singular și plural[96]. Din totalul

---

[92] DLR (Serie nouă) citează aici aceeași *Condică a limbii românești* a lui Iordache Golescu (vezi mai sus și nota 89).

[93] Vezi hărțile 2 112, 2 114, 2 117, 2 118, 2 176, 2 241 din ALR II, s. n., vol. VII. Pentru folosirea infinitivului lung *(pierire, intrare, udare* etc.*)* în poezia populară din aria oltenească, vezi *Antologie de lirică populară românească*, ediție îngrijită și studiu introductiv de Ligia Bîrgu-Georgescu, Editura „Minerva", București, 1980, p. 17, 279, 296, 369.

[94] În unele puncte s-au mai notat *nu scriță !, nu scriățĭ !*; vezi Ștefan Giosu, *art. cit.*, p. 249.

[95] Numai în pct. 986 apare *nu scrieță !*

[96] În cîteva puncte s-au dat cîte două forme.

BDD-A1364 © 1988-1991 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 11:01:06 UTC)

acestora, 568 de forme sînt de conjugarea a IV-a, și anume, 265 de singular și 303 de plural. Din celelalte 98 de forme, 78 sînt de conjugarea a III-a iar 20 de conjugarea I.

Remarcăm că formele de plural accentuate pe prima silabă îl păstrează pe *e*. Doar în pct. 945 (Mehedinți) s-a rostit *nu scríiț* ! Prin urmare, închiderea lui *e* din *scríem, scríeți* nu este o caracteristică a subdialectului muntenesc.

Din datele prezentate putem conchide pe de o parte că sudul țării constituie o zonă densă a lui *a scri*, pe de alta că din răspunsurile notate de anchetatori se constată o ușoară dominare, la imperativ, a formelor de plural de conjugarea a IV-a.

NALR — *Mold. Bucov.* notează în Moldova *nu scríe* !, *nu scríeți* ! în pct. 637 (Galați), 577, 578, 559 (Neamț), 497—499, 517—519, 526, (Botoșani) 532, 541, 543, 546, 552, 553 (Iași). Tot aici numai singularul *nu scríje* ! (la plural s-a răspuns *nu scriț* !) apare în pct. 658, 661, 668 (Vrancea), 647, 636, 639 (Galați), 610, 620 (Vaslui), 572, 574, 576 (Neamț), 527, 529, 530, 534, 539, 542, 544, 551, 553 (Iași), 500, 505—516, 520—524 (Botoșani). Numai pluralul nu *scríeț* (singularul este *nu scri* !) apare consemnat în pct. 651 (Vrancea), 604 (Bacău) iar pluralul *nu scriéț* !, cu accentul pe ultima silabă, în pct. 653 (Vrancea), 541 (Iași[97]), 525, 489 (Botoșani ; în pct. 489 singularul este însă *nu scríi* !)[98].

În rest, materialul atlasului prezintă numai *nu scri* !, *nu scriț* ! Doar în pct. 540 (Iași) s-a notat *nu scrií* ! iar în pct. 548 (Iași) *nu scrii* !, forme influențate, desigur, de indicativul prezent.

Datele din Bucovina trebuie analizate aparte, căci județul Suceava prezintă deosebiri esențiale față de celelalte județe. Aici domină formele de conjugarea a III-a, aria fiind o continuare a celei de peste munți (în județele vecine, Maramureș, Bistrița-Năsăud, Mureș și Harghita s-au notat numai forme de conjugarea a III-a). Și totuși o deosebire, chiar importantă, există : în vreme ce în județele amintite de peste munți s-a notat la plural *nu scríeț* ! (numai în Bistrița-Năsăud, în pct. 256 apare *nu scriéț* !), în Suceava domină *nu scriéț* !, cu accentul pe ultima silabă. Mai peste tot (în județul Suceava au fost anchetate 43 de localități) materialul atlasului înregistrează *nu scríje* ! *nu scriéț* ! Abaterile sînt următoarele : pct. 479 — *nu scri* !, dar și *nu scríje* !, *nu-scriéț* ! ; pct. 468 — *nu scri* ! și *nu scrii* !, *nu scriț* ! ; pct. 485 — *nu scri* ! , *nu scriéț* ! ; pct. 462, 554 — *nu scri* ! , *nu scríeț* ! ; pct. 565 — *nu scri* ! ; pct. 472 — *nu scríje* !, *nu scríeț* ! ; pct. 575 — *nu scríje* !, *nu scriț* ! În 31 de puncte avem numai *nu scríje* !, *nu scriéț* ! iar în 4 puncte *nu scrii* (464, 467—469 ; în acesta din urmă apare și *nu scríje* !), la plural *nu scriéț* ! (pct. 464, 467), *nu scriț* ! (468), *nu scríeț* și *nu scriéț* (pct. 469). Este semnificativ că în pct. 493 după ce răspunde *nu scriț* !, informatorul se corectează, dînd *nu scríeț* și *nu scriéț* !

Schimbarea de accent (*scriéț*) trebuie explicată prin influența verbelor de alte conjugări, care în flexiune au accentul pe ultima silabă : *avéți, păréți, lăudáți, primíți* etc.

---

[97] Aici răspunsul apare prin corectare, după ce informatorul dăduse mai întîi *nu scríeț* ! !

[98] Pentru cele două puncte cu *nu scriță* !, *nu scriță* ! (sau *nu scriț* !, *nu scriéț* !), vezi Ștefan Giosu, *art. cit.*, p. 249, 250.

BDD-A1364 © 1988-1991 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 11:01:06 UTC)

Din cele de mai sus se poate constata că cele mai multe forme de conjugarea a III-a apar în județul Suceava, care nu se integrează în aria lui *a scri*, ci continuă aria transilvăneană și maramureșeană veche, desigur, și, totodată, conformă cu norma literară, singura deosebire fiind accentuarea în Bucovina a pluralului pe ultima silabă. Am numărat aici doar 12 forme de conjugarea a IV-a (6 de singular și 6 de plural) și 91 de conjugarea a III-a (45 de singular și 46 de plural)[99].

Județele Moldovei fac parte din aria lui *a scri*. Cu mai puțină consecvență decît în restul provinciei apare *a scri* în județul Botoșani. La singular aici apare aproape numai *nu scrîie* ! La plural însă forma *nu scriț* ! este dominantă. Doar în nord-vestul județului se conturează o mică arie pentru *nu scrîieț* ! (sau *nu scriiéț* !, datorită influenței graiurilor bucovinene).

În județul Iași la singular *nu scrîie* ! este notat în mai multe puncte decît *nu scri* ! În schimb, *nu scriți* ! este dominant.

În județul Neamț domină *nu scri* !, alături de *nu scriți* ! În județele Bacău și Vaslui formele de conjugarea a III-a apar doar în trei puncte în total. Ceva mai multe, șapte în total, și numai la singular, sînt formele de conjugarea a III-a în județele Vrancea și Galați, unde domină, deci, *nu scri* !, *nu scriț* !

Observăm o asemănare, în privința frecvenței formelor de conjugarea a III-a, între județele Botoșani, Brăila, Constanța, Vîlcea și părțile muntenești ale județelor Galați și Vrancea.

Se observă apoi și în Moldova folosirea mai frecventă a pluralului *nu scriți* ! decît a singularului *nu scri* !

Dacă încercăm o statistică pe deasupra acestor observații, constatăm următoarele : în Moldova s-au notat 327 de forme de imperativ, de singular și plural[100]. Din totalul acestora, 250 sînt de conjugarea a IV-a și 77 de conjugarea a III-a. Din formele de conjugarea a III-a 55 sînt de singular și 22 de plural. Din cele 250 de forme de conjugarea a IV-a, dimpotrivă, majoritatea sînt de plural, anume 138 față de 112 de singular.

Dacă punem alături ocurențele obținute în Oltenia — Muntenia — Dobrogea și cele din Moldova constatăm la imperativul negativ în ambele arii un număr mai mare de forme de plural de conjugarea a IV-a decît de singular. Aceasta poate fi un indiciu că verbul *a scrie* a trecut la conjugarea a IV-a plecînd de la forma de plural, infinitivul *a scri* fiind, deci, o consecință a acestui fapt. O dată ce s-a spus *nu scriți*, s-a putut forma apoi și infinitivul *a scri*.

În Transilvania *nu scri* !, *nu scriț* (uneori este notat numai pluralul) apar în cîteva puncte izolate, în patru județe : 428 (Hunedoara), 398 (Alba), 339, 340 (Harghita) și 383, 444, 451, 454 (Brașov)[101]. Covasna este singurul județ unde *a scri* apare în toate cele nouă localități anchetate (pct. 361, 384—386, 415—417, 443, 453, în primele patru și în pct. 417 înregistrîndu-se

[99] În pct. 468, 476 s-a mai notat *nu mușlui* !, *nu mușluiț* !, în pct. 474, 484 *nu cuomînji* !, cu sensul de „nu scrie urît", în toate alături de *nu scrîie* !, *nu scriiéț* !, cu excepția punctului 468, unde primul răspuns a fost *nu scri* !, *nu scriț* !

Nefăcînd parte din aria lui *a scri*, Bucovina nu va fi inclusă în tabelele 1—3, de la p. 133, 138, 139.

[100] Am exclus cele cîteva forme de conjugarea I, pentru care vezi Ștefan Giosu, *art. cit.*, p. 249, 250.

[101] Precizăm că în județul Brașov s-au efectuat anchete pentru NALR în 27 de localități.

BDD-A1364 © 1988-1991 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 11:01:06 UTC)

și *a scrie*). Prin urmare, trebuie să încadrăm județul Covasna, vecin cu județele Bacău, Vrancea, Buzău în aria lui *a scri*[102].

Cît privește dialectul aromân, atît Ioan Cutova cît și N. Saramandu ne-au comunicat formele *nu scríje* ! (*nu scríjă* !), *nu scrijáț* !, prima de conjugarea a III-a, cealaltă de conjugarea I[103]. Prin urmare, *scriu* nu apare la imperativ în aromână cu forme de conjugarea a IV-a, o dovadă că trecerea acestui verb la conjugarea a IV-a este, la aromâni, tîrzie, alături de aceea că formele de conjugarea a IV-a ale acestui verb sînt foarte puține și apar foarte rar.

Există însă în aromână un infinitiv *scrire*, de conjugarea a IV-a, format după modelul lui *γrăpsíre* (<gr. γράφω)[104], care cunoaște un participiu *scrit*, format după modelul lui *γrăpsit*[105], iar la indicativul prezent forma *scriéscu*[106].

Să comparăm acum rezultatele privind folosirea imperativului negativ în cele două mari zone dacoromâne (tabelul nr. 1).

Tabelul nr. 1

Folosirea imperativului negativ de la *a scri*

Oltenia-Muntenia-Dobrogea				Moldova			
Conjugarea	Puncte anchetate	Ocurențe	Media ocurențelor pe punct cartografic	Conjugarea	Puncte anchetate	Ocurențe	Media ocurențelor pe punct cartografic
III	329	78	0,23	III	167	77	0,46
IV	329	568	1,47	IV	167	250	1,49

În subdialectul muntenesc s-au notat 78 de ocurențe de conjugarea a III-a, în Moldova 77 de ocurențe[107]. Dacă le raportăm la cele 329, respectiv 167 de localități anchetate, avem, de fiecare punct, 0,23 ocurențe în subdialectul sudic și 0,46 în Moldova. Se observă, deci, că moldovenii folosesc ceva mai mult decît muntenii imperativul de conjugarea a III-a.

De asemenea, s-au notat 568 de ocurențe de conjugarea a IV-a în aria sudică și 250 în Moldova, ceea ce reprezintă, pentru fiecare punct, 1,47 ocurențe în aria muntenească și 1,49 în Moldova, fapt care indică o ușoară superioritate numerică a formelor de conjugarea a IV-a în această provincie, deter-

[102] Maramureșul nu cunoaște decît *a scrie*. În Banat doar în pct. 62 (Timiș) s-a înregistrat, la imperativul negativ, *nu scriț* !, singularul fiind *nu scriță* ! În Crișana numai în pct. 158 (Bihor) s-a răspuns *nu scri* ! Pluralul însă este aici *nu scrierețĭ* ! Anchetele pentru Crișana au fost efectuate de doi cercetători, punctele fiind astfel distribuite între ei încît fiecare să străbată întreaga provincie. Am putut dispune de materialul uneia din aceste anchete (76 de puncte, suficiente totuși pentru a da o imagine generală a graiurilor din aria de nord-vest a dialectului dacoromân).

[103] Acolo unde se folosește *ngrăpséscu*, imperativul negativ cules de N. Saramandu este *nu ngrăpseță* !, *nu ngrăpsiț* !

[104] Vezi Tache Papahagi, *Dicționarul dialectului aromân. General și etimologic*, s. v. *scrire*.

[105] Din materialul trimis de Ioan Cutova reținem următorul exemplu : „Iaste *scrit* tu cărțî aestu lucru". Au putut servi ca model, evident, și alte participii : *alțit* „albit", *grit* „grăit" etc.

[106] Vezi mai departe paragraful despre indicativul prezent (p. 138).

[107] Nu am inclus, cum precizam mai înainte, punctele din Bucovina.

BDD-A1364 © 1988-1991 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 11:01:06 UTC)

minată de folosirea peste tot a pluralului *nu scriț* ! Așadar într-o serie de puncte din Moldova s-a obținut la singularul imperativului negativ forma de conjugarea a III-a, la plural cea de conjugarea a IV-a.

Bineînțeles, cifrele de mai sus au caracter relativ, la o nouă anchetă ele putînd varia, dar conducînd la aceeași concluzie generală că graiurile dacoromâne sudice și estice constituie o arie foarte bine conturată, în care domină *a scri*.

6. În ceea ce privește *indicativul prezent*, ne interesează persoanele I și a II-a plural, singurele care pot avea și forme de conjugarea a IV-a. Să vedem, însă, mai întîi, unde apar formele de conjugarea a III-a[108].

În Oltenia (noi) *scriȩm*, cu accentul pe prima silabă ca și în limba literară, apare de cîteva ori în județele nordice mai ales : pct. 936, 940, 956, 959[109] (Mehedinți), 905, 912, 913, 943[110] (Gorj), 901, 903, 914, 916 (Vîlcea). (Noi) *scriȩ́m*, cu accentul pe ultima silabă, apare în pct. 918, 920, 924 (Gorj), 902 (Vîlcea), 931, 977, 980, 981 (Dolj). La persoana a II-a s-a notat *scríȩț* (*scríȩț'*), cu accentul pe prima silabă, în pct. 940, 956 (Mehedinți), 912, 913 (Gorj), 990[111] (Dolj), 901, 903, 907[112], 909, 914, 916 (Vîlcea). *Scriȩ́ț*, cu accentul pe ultima silabă, este consemnat în pct. 918, 920 (Gorj), 902 (Vîlcea), 931[113] (Dolj).

În rest, peste tot se cunosc *scrim* (82 de puncte), *scriț (scriț')* (86 de puncte).

În Muntenia *scríem* apare în pct. 760 (Olt), 691[114] (Dîmbovița), 771 (Teleorman), 712, 716—720 (Prahova), 731, 750 (Buzău), 727 (Vrancea), 738[114], 742, 745, 749 (Brăila) iar *scriȩ́m*, cu accentul pe ultima silabă, în pct. 759, 770, 773 (Olt), 675[114] (Argeș), 672 (Vîlcea), 694, 815 (Dîmbovița), 779, 829 (Teleorman), 710, 711 (Prahova), 840 (Ilfov), 824, 827, 830 (Giurgiu), 730, 739, 740 (Buzău), 850, 851 (Ialomița), 861, 862, 867, 869 (Călărași), 722 (Vrancea), 746 (Brăila).

La persoana a II-a forma *scríeț'* este notată în pct. 759 (Olt), 771 (Teleorman), 712, 716—720 (Prahova), 731 (Buzău), 727 (Vrancea).

Scriéț', cu accentul pe ultima silabă, este consemnat în pct. 773 (Olt), 739, 750 (Buzău), 850 (Ialomița), 861, 867, 869 (Călărași), 721, 722 (Vrancea), 742, 746 (Brăila).

În Dobrogea *scríem* nu a fost notat nici o dată, în vreme ce *scriȩ́m* apare în pct. 881[114], 882 (Tulcea), 885, 888, 894 (Constanța). *Scríeț'*, de asemenea, nu apare deloc iar *scriȩ́ț'* este consemnat în pct. 882 (Tulcea), 885, 888, 894 (Constanța).

Se poate remarca, din distribuția punctelor, că în Oltenia, acolo unde apare verbul de conjugarea a III-a, este preferată accentuarea *scríem*, *scríeț'*, în vreme ce în Muntenia și Dobrogea domină formele cu accentul pe ultima silabă (*scriȩ́m*, *scriȩ́ț'*), influențate deci de modul de accentuare de la

[108] Pentru cele de conjugarea I, vezi Ștefan Giosu, *art. cit.*, p. 252.
[109] Dar informatorul se corectează aici și dă *scrim*.
[110] Răspunsul acesta este dat de un informator ocazional. Informatorul de bază a răspuns *scrim*.
[111] În acest punct s-a notat și *scriț*.
[112] Aici s-a notat și *scriț*, iar la persoana I, *scrim*.
[113] Alături de *scriț*.
[114] Aici s-a notat și *scrim*.

BDD-A1364 © 1988-1991 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 11:01:06 UTC)

alte conjugări. Vom vedea că și în Bucovina acest mod de accentuare este dominant.

Formele de conjugarea a III-a notate în subdialectul muntenesc sînt în număr de 98.

În rest, peste tot, inclusiv în unele puncte din cele specificate mai sus, materialul adunat pentru NALR-*Oltenia* și *NALR—Muntenia* și *Dobrogea* prezintă mai ales *scrim*, *scriț* (*scriț*^{i})[115]. Am notat astfel 260 de ocurențe pentru forma *scrim* (și anume, 82 în Oltenia, 155 în Muntenia și 23 în Dobrogea) și 286 de ocurențe pentru *scriț*^{i} (și anume, 86 în Oltenia, 174 în Muntenia și 26 în Dobrogea), deci 546 de ocurențe în total.

S-a putut vedea că nu există peste tot o simetrie perfectă a formelor de persoana I și a II-a plural. Astfel în pct. 759 s-a notat *scriȩ́m*, dar *scrîȩ́ț*, în pct. 760 *scrîȩm*, dar *scriț*. De asemenea, în unele puncte se notează forme și de conjugarea a III-a și de conjugarea a IV-a la aceeași persoană : *scriȩ́m* și *scrim* (pct. 675) ; *scrîȩm* și *scrim* (pct. 691). Cifrele statistice date mai sus arată că se poate constata o frecvență mai mare a lui *scriț* (286 de ocurențe) în comparație cu *scrim* (260 de ocurențe).

Putem constata, deci, uneori, amestecul de conjugări, dar cu dominarea, peste tot, a conjugării a IV-a. În Dobrogea, unde, în județul Constanța, constatam, la imperativul negativ, numărul mare de forme de conjugarea a III-a, avem la indicativul prezent, de regulă, forme de conjugarea a IV-a, fapt care arată, cu atît mai mult, ezitările informatorilor între o conjugare și alta. Predilecția pentru conjugarea a IV-a se poate constata și din alt fapt, care trebuie semnalat : prezența, în cîteva puncte, a formelor în *-ím*, *-íț*^{i} (*scrím*, *scríț*^{i}), după modelul verbelor cu infinitivul în *-ì*. Astfel în pct. 726 (Vrancea) s-a răspuns *scrím*, *scríț*^{i}, în pct. 723 (Vrancea), 728 (Galați) și 886 (Constanța), *scrím*, *scriț*, în pct. 710, 711 (Prahova) și 770 (Olt) *scriȩ́m*, *scríț*. De la astfel de forme este posibil să se ajungă și la un infinitiv a *scrí*, care s-ar situa, deci, alături de *a se sfí*, *a pustí*, *a vîjí*, *a se ițí*, *a prí* etc. De altfel, h^{i} 2125 *A scrie*, din ALR II, s. n., vol. VII, prezintă în pct. 130 din județul Sibiu *a scríț*. Să reținem că în același punct (Poiana Sibiului) s-a notat și *noi scriȩ́m*^{u}, *voi scríț*^{i} (h. 1937 *Scriem* ; *scrieți*, ALR II, s. n., vol. VII). Această atestare, deși dintr-o singură localitate, poate fi, credem, un indiciu în sensul celor afirmate de noi mai sus privind apariția unui nou infinitiv, *a scrí*[116].

[115] S-au notat forme de conjugarea I doar în două puncte din Oltenia. Vezi și Ștefan Giosu, *art. cit.*, p. 252.

[116] Este interesant că și *a ști*, influențat de *a scrie* (vezi *el știe* și chiar *a știe*), a putut lua în romanul *Actele vorbește* al lui I. Peltz „ai cărui eroi aparțin mahalalei (în sensul caragialesc al cuvîntului)“ (Iorgu Iordan, *lucr. cit.*, p. 124) formele *știim*, *știiți* și chiar *a știt*. Iorgu Iordan, care le acordă un spațiu destul de important, observă că numai uneori formele acestea, create de I. Peltz căci nu se întîlnesc decît la el, au valoare afectivă, în celelalte cazuri ele fiind puse de scriitor pe seama vorbirii obiective a personajelor sale. De altfel, la multe dintre acestea autorul va renunța la reeditarea romanului amintit. Reținem doar două exemple : „ba ! că e Statu' — care și el are nevoile lui — *știim* — nu suntem ageamii“ (*Actele vorbește*, 1935, p. 254 ; autorul păstrează grafia aceasta și în *Scrieri*, *4. „Actele vorbește“*, 1971, p. 169) ; „Faceți ce-ți *știi* și trimiteți-ne alt domn administrator“, în ediția din 1935, p. 66, apoi „Faceți ce-ți *ști*...“, în ediția din 1971, p. 50. Pentru alte exemple și felul cum apar ele în cele două ediții, vezi p. 234, 286, 290, 293, 308, 311, 314, respectiv 154, 193, 195, 197, 207, 210, 212.

Iorgu Iordan plecînd de la forma *el știe*, cu *-e*, apărută după modelul lui *el scrie*, afirmă că I. Peltz a putut crea și infinitivul *a știe* (de fapt, cum am arătat mai sus, în nota 78, plecînd de la observațiile lui Ion Gorun, infinitivul *a știe* apăruse mai înainte) și că, în consecință, „un **știem* și un **știeți* se impun oarecum de la sine. Și dacă în locul acestora — continuă autorul — se pune

BDD-A1364 © 1988-1991 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 11:01:06 UTC)

Dacă ne referim la formele de conjugarea a III-a *scríĭem*, *scríĭeț* care apar în subdialectul muntenesc trebuie să observăm, din nou, că *e*, neaccentuat, nu este închis la *i* nici într-un punct. Indicativul prezent confirmă deci concluzia din paragraful precedent. Desigur că nici în trecut rostirea cu *e* închis la *i* nu era o caracteristică a graiurilor muntenești.

Remarcăm, totodată, că trecerea lui *a scrie* la conjugarea a IV-a, avînd la bază, în primul rînd, modelul lui *a ști*, a fost favorizată și de celelalte verbe de conjugarea a IV-a, și nu numai de cele în *-í*, ci și de cele în *-ií*.

Vom analiza acum materialul adunat pentru NALR—*Mold. Bucov.* În județul Suceava în majoritatea punctelor s-au dat, ca și la imperativ, forme de conjugarea a III-a, și anume, *scríem*, *scríeț*[i] în vestul județului, în pct. 465, 467, 463, 469, 461, 472, *scríem*, dar *scriéț*[i] în pct. 483, 485, 493, apoi *scriĭém*, *scriĭéț* în celelalte localități. Remarcăm aici în general un paralelism al formelor la persoanele I și a II-a, atît pentru cele accentuate pe prima silabă cît și pentru cele cu accentul pe ultima silabă. În județele vecine de peste munți (Harghita, Mureș, Maramureș) materialul noilor atlase lingvistice, regionale, prezintă forme cu accentul ca în limba literară (*scríĭem*, *scríĭeț*[i]). Aceleași forme domină și în județul Bistrița-Năsăud, unde se mai întîlnesc și cele cu accentul pe ultima silabă. Acestea din urmă apar extrem de rar în celelalte două județe transilvănene, iar în Maramureș nu apar deloc.

Prin urmare și aici trebuie să conchidem că Bucovina nu face parte din aria lui *a scri*, ea continuînd aria din Maramureș și Transilvania a lui *a scrie*. Am putea deduce că accentuarea *scriém*, *scriéț*[i] din Bucovina este o particularitate mai nouă, care se pare că începe să se extindă și în nord-vestul județului Botoșani. Ea mai apare în cîteva puncte din județul Bistrița-Năsăud.

Scrim, *scriț* apar în județul Suceava doar în pct. 468, 469[117], 482, 496, 564, 575. Adăugăm și aici forma *scriĭím*, notată numai în pct. 494, care va fi apărut în același fel ca cele semnalate mai sus în Muntenia sau în Poiana Sibiului.

știim, *știiți* vinovată este conștiința încă vie a indivizilor vorbitori că verbul *ști* aparține conjugării a IV-a și trebuie, deci, să se termine la pers. 4 și 5 ale indicativului prezent în *-im*, *-iți*. Modelul în această privință este *scrie*, singurul verb de conjugarea III cu temă vocalică..." (Iorgu Iordan, *ibid.*). Iorgu Iordan admite deci că *știim*, *știiți* din romanul în discuție au accentul pe prima silabă. Cît despre *a ști*, el afirmă că „este..., cu siguranță, o greșeală de tipar" (*ibid.*, p. 124, nota 1).

Aceleași forme *(știi, știim, știiți)* sînt considerate de Alf Lombard, *op. cit.*, II, p. 736, „variantes refaites", iar verbul acesta este încadrat într-o altă categorie (cf. *pustii*, *vijii*; vezi și p. 699). Așadar după Alf Lombard aceste forme trebuie accentuate *știi* (iar în asemenea caz s-ar putea și să nu mai fie la I. Peltz o greșeală de tipar în ediția din 1935 a romanului *Actele vorbește*), *știim*, *știiți* (vezi și *a scrii*, notat într-un punct din ALR II, s.n., *scriim*, *scriiți* notate de anchetatorii NALR în mai multe localități). Apariția acestor forme la scriitorul citat este, din nou, indiferent cum le-am accentua, pe prima sau pe ultima silabă, un indiciu asupra legăturilor care s-au făcut și se mai pot face între *a scri(e)* și *a ști*. De altfel, inovațiile pot apărea, cum știm, ca fenomene individuale și se pot răspîndi (cel puțin unele dintre ele) spre a deveni particularități ale unei arii lingvistice.

În legătură cu apariția formelor *a scrii*, *scriim*, *scriiți*, consemnate, cum am arătat, de ALR II, s. n. și de anchetatorii NALR în puncte din diverse județe, am reținut aici și o observație a lui Theodor Hristea, chiar dacă autorul are în vedere alte fapte (*Din problemele etimologiei frazeologice românești*, în LR, XXXVI, 1987, nr. 2, p. 127), potrivit căreia caracterul individual al inovațiilor nu exclude „posibilitatea ca mai mulți indivizi să inoveze în aceeași direcție, dar în mod independent unul de altul și la distanță în timp sau în spațiu".

[117] În acest punct alături de *scriem*, *scriț*.

BDD-A1364 © 1988-1991 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 11:01:06 UTC)

În Moldova materialul noului atlas lingvistic arată, ca și la infinitiv sau imperativ, că formele de conjugarea a III-a sînt mai numeroase în nord, în județul Botoșani mai ales, apoi, întrucîtva, și în județele Iași și Neamț, dar fără a fi dominante. În restul Moldovei ele sînt apariții cu totul izolate (cîte una doar, în județele Bacău, Vrancea și Galați), sau nu apar deloc (Vaslui).

Se observă, iarăși, că formele de conjugarea a III-a *noi scríiem (scríiim)*, *voi scríieț* (*scríiiț*) prezintă paralelism în cele mai multe puncte : 498, 512, 507, 518, 517, 508, 519, 523, 521, 525 (Botoșani), 552, 543, 544, 541, 545, 532 (Iași), 573, 576—578 , 559[118] (Neamț), 649 (Galați), 651[118] (Vrancea). Doar în pct. 637 (Galați) se consemnează *scríiem, scriț*.

Scriiém, scriiéț apar în patru puncte : 515, 520 (Botoșani), 530 (Iași) și 653 (Vrancea). Numai în pct. 529 (Iași) se consemnează *scriém, scríeț*. De asemenea, doar în pct. 596 (Bacău), apar *scriiém, scriț*.

Județele Moldovei prezintă la persoanele I și a II-a plural în total 62 de ocurențe de conjugarea a III-a, din care 52 au accentul pe prima silabă. Dintre acestea din urmă, 3 îl păstrează pe *e* neaccentuat (*scríiem, scríieț*) iar 49 îl închid la *i* (*scríiim, scríiiț*). Prin urmare, închiderea lui *e* la *i* este o caracteristică a graiurilor din Moldova.

În celelalte localități răspunsul este *scrim, scriț* (*scriț*). Formele de conjugarea a IV-a sînt mai puține în județul Botoșani mai ales, dar dominante totuși și aici și foarte numeroase sau chiar singurele folosite în celelalte județe. Repartiția lor este următoarea : *scrim* apare în 132 de localități, *scriț* în 135 din cele 167 anchetate.

Să mai adăugăm și aici pluralul *scriiím*, cu accentul pe ultima silabă, notat în pct. 610 (Vaslui). Această apariție izolată arată, din nou, ca și cele semnalate cînd ne-am referit la subdialectul muntenesc, la graiul din Poiana Sibiului sau la cel bucovinean, posibilitatea creării unei noi forme de conjugarea a IV-a.

Dacă totalizăm rezultatele, ajungem la următoarele concluzii pentru graiul din județele Moldovei : s-au notat în total 327 de răspunsuri pentru ambele persoane de la indicativ prezent, din care 62 pentru formele de conjugarea a III-a și 265 pentru cele de conjugarea a IV-a.

În Transilvania *scrim, scriț* apar în pct. 398 (Alba), 383, 444, 451, 454 (Brașov) și în majoritatea localităților anchetate din Covasna[119], întărind concluzia, formulată mai înainte, că acest județ face parte din aria lui *a scri*[120].

S-ar mai impune o observație : dacă pentru alte particularități se încadrează în subdialectul muntenesc și județul Brașov, în privința lui *a scri*, cu doar cinci din cele 27 de localități anchetate, el ține de graiurile din Transilvania, unde întîlnim mai ales *a scrie*.

Aromânii, potrivit informațiilor date de Ioan Cutova, au la indicativ prezent, persoana I plural *scriém* și *scrim*, iar la persoana a II-a *scriaț* și *scriț*.

[118] Aici s-a notat și *scriț*.

[119] Nu vom include însă acest județ în datele statistice (vezi tabelele nr. 1—3), scopul nostru fiind de a studia ce prezintă materialul adunat pentru NALR-*Mold. Bucov.* în comparație cu cel adunat pentru NALR-*Munt. Dobr.* și cu cel din NALR-*Olt.*, aceasta spre a vedea dacă mai putem considera verbul *a scri* un muntenism, cum s-a spus.

[120] Materialul de care am dispus nu prezintă *scrim, scriț* în nici un punct din Banat sau Maramureș. Doar în Crișana, în același punct 158 (Bihor) în care semnalam imperativul *nu scri !*, s-a notat *voi scriț*.

Din cele arătate pînă acum reiese că Maramureșul nu cunoaște deloc forme de la *a scri*,

BDD-A1364 © 1988-1991 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 11:01:06 UTC)

Dialectul aromân cunoaște deci forme de conjugările I, a III-a și a IV-a[121]. Ioan Cutova precizează că se folosesc toate aceste forme. Totuși N. Saramandu în anchetele efectuate nu notează niciodată la aceste două persoane forme de conjugarea a IV-a, ci numai *scriȩém* (*scriȩăm*), *scriȩáț*.

Verbul *scrire* are la indicativ prezent forma *scriescu*, după cum aflăm din dicționarul lui Tache Papahagi[122]: „si-ńi *scriéscu* doauă γráme" (să-mi scriu două cuvinte)[123]. Ioan Cutova ne informează că nu cunoaște forma *scriescu*. De asemenea, N. Saramandu nu a notat-o nicăieri în anchetele efectuate la aromâni. Ea pare deci a fi foarte rară și a putut apărea prin analogie cu cuvîntul, de origine grecească, *γrăpsescu*, acesta la rîndul lui integrîndu-se morfologic după modelul lui *alǵéscu* (<*alb*<lat. *albus*), eventual și după alte verbe, chiar dacă de origine străină, ca *grescu* „grăiesc" etc. (cf. și perf. simplu *grăpsíi*, *alǵíi*, *griȩ*, apoi *scriȩ*[124]).

Să comparăm acum rezultatele privind formele de indicativ prezent (tabelul nr. 2). În Moldova materialul cules pentru NALR prezintă deci 62 de ocurențe de conjugarea a III-a, în Oltenia—Muntenia—Dobrogea, 98. Dacă le raportăm la cele 167 de localități anchetate în Moldova, respectiv 329 în celelalte provincii, avem, de fiecare punct, 0,29 ocurențe în subdialectul muntenesc și 0,37 în Moldova. Aceasta arată o oarecare superioritate a acestor forme din Moldova față de cele din aria dacoromână sudică. Am văzut însă

Tabelul nr. 2

Folosirea indicativului prezent de la *a scri*

Oltenia-Muntenia-Dobrogea				Moldova			
Conjugarea	Puncte anchetate	Ocurențe	Media ocurențelor pe punct cartografic	Conjugarea	Puncte anchetate	Ocurențe	Media ocurențelor pe punct cartografic
III	329	98	0,29	III	167	62	0,37
IV	329	546	1,62	IV	167	265	1,58

că ele apar, frecvent, alături de formele de conjugarea a IV-a. În mintea vorbitorilor există cele două sisteme, al graiului și al limbii literare, încît socotim că diferența specificată nu este semnificativă. De altfel, nu este exclus ca o nouă anchetă care s-ar efectua imediat să modifice această diferență, poate chiar sensibil. Dar această nouă anchetă nu va modifica concluzia generală că *a scri* este specific și subdialectului muntenesc și graiurilor din Moldova.

În ceea ce privește conjugarea a IV-a, am notat în Oltenia-Muntenia—Dobrogea 546 de ocurențe, în Moldova 265, care, raportate la rețelele de localități

[121] Pentru *scrim*^{u}, *scriȩ*, vezi și *Tratat de dialectologie românească*, p. 453, 458 (N. Saramandu).

[122] Tache Papahagi, *Dicționarul dialectului aromân. General și etimologic*, s. v. *scriescu*.

[123] Autorul extrage acest exemplu din Pericle Papahagi, *Din literatura poporană a aromânilor*, 1900, p. 856. Tache Papahagi îl mai citează pentru *scriescu* și pe Constantin Nicolaide, cu al său Ἐτυμολογικὸν Λεξικὸν τῆς κουτσοβλαχικῆς γλώσσης, 1909, p. 489.

[124] Așadar *scriu* are la aromâni, la perfectul simplu, formele *scriș*^{u} și *scriái*, iar *scriescu* are *scriȩ* (*scriș*^{t}, *scriși* etc.).

BDD-A1364 © 1988-1991 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 11:01:06 UTC)

anchetate, reprezintă pentru sudul dialectului dacoromân 1,62 ocurenţe pentru fiecare punct, pentru Moldova 1,58. Din aceste cifre deducem că formele de conjugarea a IV-a prezintă o diferenţă absolut neglijabilă. Este posibil ca o altă anchetă efectuată imediat să nu mai ofere nici o diferenţă sau chiar ca această diferenţă (este vorba doar de 0,04) să se adauge celuilalt grai. Astfel de date statistice trebuie, deci, interpretate cu gradul de relativitate cerut de realităţile de pe teren.

Să facem acum o medie a rezultatelor privind imperativul şi indicativul luate împreună. Constatăm (tabelul nr. 3) că media ocurenţelor de conjugarea a III-a pe punct anchetat este în Oltenia-Muntenia—Dobrogea 0,26, în Moldova 0,41, iar cea a ocurenţelor de conjugarea a IV-a 1,54, respectiv 1,53.

Tabelul nr. 3

Media pe punct cartografic a ocurenţelor de imperativ negativ şi indicativ prezent de la *a scri*

Oltenia-Muntenia-Dobrogea		Moldova	
Conjugarea	Media ocurenţelor pe punct cartografic	Conjugarea	Media ocurenţelor pe punct cartografic
III	0,26	III	0,41
IV	1,54	IV	1,53

Aceste cifre sintetice, care au, aşa cum s-a văzut şi pînă acum, caracter orientativ, căci anchetele dialectale efectuate pentru un atlas sînt doar nişte „instantanee" ale graiurilor, arată că în Moldova *a scri* se foloseşte cu aceeaşi intensitate ca în subdialectul muntenesc (avantajul de 0,01 poate fi neglijat pentru motivele arătate mai sus) şi, din nou, că în aria moldovenească s-au notat, ţinînd cont de întinderea ei, ceva mai frecvent decît în Oltenia—Muntenia Dobrogea forme de conjugarea a III-a.

7. Aşa cum s-a văzut, *a scri* este caracteristic atît în sudul dialectului dacoromân cît şi în est. O oarecare frecvenţă a lui *a scrie* poate fi constatată în unele judeţe şi din sud şi din est, în Moldova înregistrîndu-se mai ales rostirile *scríim*, *scríiţ*, cu *e* neaccentuat trecut la *i*[125]. Materialul adunat pentru atlasul Olteniei şi cel al Munteniei şi Dobrogei arată că acolo unde s-au notat forme de conjugarea a III-a apare, sistematic, *nu scríeţ* ! şi o singură dată *nu scríiţ* !, cu *e* trecut la *i* (pct. 945 — Mehedinţi). La indicativ prezent nu apare *i* în loc de *e* nici o dată, iar forma *scríim*, notată în cîteva puncte, nu este de conjugarea a III-a, ci de a IV-a.

[125] Închiderea aceasta a lui *e* este veche. Ea apare, astfel, în două documente scrise la Iaşi în 1705 şi 1738 : : „pre aceste părţi de ocină ce *scriim* mai sus" ; „aceasta *scriim*". Aceste acte sînt publicate în *Documente privind relaţiile agrare în veacul al XVIII-lea*, vol. II, cu nr. 24 (p. 111) şi 148 (p. 205). Citãm şi un exemplu după DLR (Serie nouă), dintr-un manuscris de la sfîrşitul secolului al XVIII-lea : „Nu-i putea dumneata ca să-mi faci vro osebită *scriire* de aceste meşteşuguri" (*Gramatica fizică*, traducere din limba italiană de Amfilohie Hotiniul, Biblioteca Academiei Române, cota 1 627, 20v/8).

Am întîlnit această închidere şi la M. Sadoveanu : „afară de *deşcrîirile* pure de locuri" (*Scrisori către Ibrăileanu*, I, p. 213).

BDD-A1364 © 1988-1991 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 11:01:06 UTC)

Să admitem ipoteza că trecerea la conjugarea a IV-a a lui *a scrie* s-ar fi făcut prin contragerea celor doi *i* din *scríim*, de conjugarea a III-a. Acest fenomen, ar fi putut avea loc, deci, numai în Moldova, nu și în subdialectul muntenesc, care nu cunoaște această închidere a lui *e*. Nu avem nici probe că închiderea lui *e* din *scríem* ar fi fost aici, cîndva, o caracteristică[126]. În aria sudică deci *a scri* nu putea apărea decît prin analogie cu alte verbe. În acest caz ar trebui să admitem într-o arie atît de unitară și compactă, care cuprinde Oltenia, Muntenia, Dobrogea, Moldova și județul Covasna, apariția lui *a scri* o dată din *scríim*, printr-un fenomen de contragere, altă dată prin analogie cu *a ști* etc., fapt care nu poate fi acceptat. Realitatea lingvistică, din trecut și de astăzi, ne obligă deci să explicăm, așa cum au și făcut unii cercetători, dar care nu au putut aduce toate argumentele necesare căci nu au avut la dispoziție un atlas lingvistic minuțios, apariția lui *a scri* prin analogia cu verbele care prezintă un singur *i* și, în primul rînd, cu *a ști* (*știu-scriu, știm-scrim, știți-scriți, știu-scri*), apoi cu verbe ca *cili-cilim, ciliți, dori-dorim, doriți, dormi-dormim, dormiți* etc. Așadar rostirea *nu scríț!* din pct. 945 (Mehedinți), unicul din NALR pentru subdialectul muntenesc și la care eventualele noi anchete nu credem că ar mai putea adăuga multe altele, nu poate fi o mărturie a vreunei situații generale de închidere a lui *e* din *scriem* în graiurile dacoromâne sudice. Credem deci că rostirea din pct. 945 ține de idiolectul respectiv așa cum trebuie să fi ținut de idiolectul respectiv și *scriim*, unic de asemenea, din documentul amintit, redactat la 1604 în Vlașca[127].

8. În lumina rezultatelor înfățișate, pe care le-a făcut posibile bogatul material adunat pentru NALR, putem afirma că *a scri* este, deopotrivă, muntenism și moldovenism, aria lui cuprinzînd, deci, sudul și estul dialectului dacoromân. Prin urmare, prezența acestui verb în documente și scrieri moldovenești nu se datorește — cu rezerva pe care poate ar trebui s-o facem la C. Negruzzi — influenței scriitorilor munteni, ci graiurilor moldovenești înșeși. De altfel, C. Negruzzi însuși poate nu ar fi folosit forma *a scri* dacă aceasta nu ar fi existat în graiurile moldovenești.

Verbul *a scri* apare în sudul și estul dialectului dacoromân foarte frecvent și, ca orice element regional, trebuie tratat ca atare, iar nu ca un semn al lipsei de cultură. Regionalismele în general nu sînt incultisme, ci realități lingvistice ce nu pot fi condamnate și care trebuie privite de pe planul lor, altul decît al celor din limba literară acceptată de toată lumea. Prin urmare, *a scri* nu trebuie socotit nici ca element popular.

---

[126] *E* neaccentuat se poate închide la *i* în subdialectul muntenesc, devenind chiar o particularitate a ariei, dar în alte situații : *altîle, degetile, zîlile* și chiar *zilílí* etc. Vezi și Matilda Caragiu Marioțeanu, Ștefan Giosu, Liliana Ionescu-Ruxăndoiu, Romulus Todoran, *Dialectologie română*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1977, p. 163.

[127] În treacăt spus, avem o reducere la *i*, dar cînd este vorba de diftongul *ii*, și numai la persoana a II-a singular a acestui verb : *tu scrí* în pct. 463, 465, 464, 482, 484, 490 din județul Succava, unde, de regulă, se folosește pluralul *scriém, scriéț*, apoi în pct. 555 (Iași). Adăugăm că în județul Suceava, în pct. 486, 493, s-a notat și o formă intermediară, *tu scriĭ*.

Tu scri se mai întîlnește în mai multe puncte din sudul Transilvaniei unde domină, de asemenea, formele *scriem, scrieț* apoi în cîteva puncte din Banat, unde se spune însă, de regulă, *scriĭém, scriĭáț* etc.

Prin urmare, reducerea diftongului *ii* din *tu scrii* nu are nici o legătură cu ipoteza că *scrim, scrit* s-ar explica prin *scríim, scríiț*.

Revenind la *scríim* din documentul din 1604 (Vlașca), se exclude rostirea cu accentul pe ultima silabă, avînd în vedere faptul că trecerea lui *a scrie* la conjugarea a IV-a este cu mult mai tîrzie.

BDD-A1364 © 1988-1991 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 11:01:06 UTC)

Astfel stînd lucrurile, credem că precizarea din DEX, s. v. *scrie*, că *a scri* este „variantă" a lui *a scrie* trebuie înțeleasă, dacă nu chiar întregită în sensul că avem a face cu o variantă regională. Prin urmare, apariția lui *a scri* în operele literare și în alte texte înseamnă folosirea unui regionalism ca atîtea altele de altfel, și nu numai în vorbirea personajelor, ci și în fraze aparținînd autorilor.

9. Am arătat că aria dacoromână cea mai densă și, deci, mai specifică a lui *a scria* o constituie Banatul. De asemenea, *scriare* apare foarte frecvent la aromâni[128]. *A scri* nu există în Banat, iar formele de conjugarea a IV-a de la aromâni sînt rare. *A scri* formează, cum am văzut, o arie compactă în sudul și estul dialectului dacoromân, arie la care se adaugă și județul Covasna. Din această distribuție a formelor de conjugarea I și a IV-a, din lipsa celor de conjugarea a IV-a în textele vechi (avem în vedere secolele al XVI-lea și al XVII-lea) reiese că dacă formele de conjugarea I sînt foarte vechi și leagă aria bănățeană de cea aromână, celelalte, de conjugarea a IV-a, sînt tîrzii și au apărut în mod independent la dacoromâni și aromâni.

Vom sublinia, în încheiere, concluziile mai importante care au reieșit din discuțiile de mai sus.

1. Verbul *a scrie*, de conjugarea a III-a, cunoaște în dacoromână și în aromână forme de conjugarea a IV-a, infinitivul fiind *scri(re)*, pe lîngă cele de conjugarea I. În dialectele meglenoromân și istroromân s-a pierdut lat. *scribĕre*, aici folosindu-se *pisăĭés*, de origine bulgară, poate și macedoneană, respectiv *piséi*, de origine croată.

2. Bogatul material cules pentru NALR arată că *a scri* caracterizează, deopotrivă, graiurile dacoromâne sudice (Oltenia, Muntenia, Dobrogea) și cele din Moldova (nu însă și din Bucovina), la care se adaugă și graiul din județul Covasna. Statisticile alcătuite după numărarea tuturor ocurențelor de conjugarea a IV-a din materialul adunat pentru NALR arată că nu se pot aduce argumente convingătoare în sensul preponderenței vreunei arii sub acest aspect.

3. *A scri* a fost considerat de cercetători un muntenism, un element ce caracterizează vorbirea incultă, un element popular, o particularitate a graiurilor dacoromâne sudice și a celor din Moldova sau o „variantă" a lui *a scrie*. Îndreptarele ortografice din secolul nostru recomandă numai folosirea lui *a scrie*.

4. *A scri* se întîlnește în texte începînd cu secolul al XVIII-lea, dar atestările sînt foarte puține. Primele atestări pe care le cunoaștem sînt din trei documente, două de la Iași, din anii 1702 și 1705—1706, iar celălalt de la București, din anul 1714. Cea mai veche atestare pe care am găsit-o în fișierul alcătuit pentru DLR (Serie nouă) este dintr-un text tipărit în 1794, la Sibiu. Cum însă potrivit informațiilor oferite de materialul înregistrat pentru NALR *a scri* nu caracterizează și graiurile sibiene, apariția acestei forme în tipăritura amintită ca, de altfel, și mai tîrziu la G. Barițiu sau M. Beniuc, trebuie explicată prin influența altor texte sau graiuri.

5. Verbul *a scri* apare frecvent în texte muntenești mai ales, apoi în unele texte moldovenești, în secolul al XIX-lea, și, cu deosebire, în primele decenii. După 1840, ocurențele acestui verb sînt tot mai puține chiar la cărturarii

[128] Vezi Ștefan Giosu, *art. cit.*, p. 248—249, 251.

BDD-A1364 © 1988-1991 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 11:01:06 UTC)

care-l folosiseră cu preponderență pînă atunci (Ion Heliade Rădulescu, C. Negruzzi). La unii învățați și scriitori din secolul al XIX-lea nu-l întîlnim deloc (I. Maiorescu, M. Eminescu), la alții apare, cel puțin în unele scrieri, mai frecvent decît *a scrie* (A. Philippide).

În secolul al XX-lea *a scri* este folosit, în continuare, de scriitori, el pătrunzînd tot mai mult și în scrierile moldovenilor, care rămîn însă, ca și în secolul precedent, mai fideli, sub acest aspect, normei tradiționale și literare decît muntenii. Atrag atenția, în mod deosebit, dintre munteni, T. Arghezi, dintre moldoveni junimistul Gh. Panu. Forme de conjugarea a IV-a apar la mulți alți scriitori, ca I. Minulescu, C. Sandu-Aldea, V. Voiculescu, Geo Bogza, apoi Cezar Petrescu, C. Hogaș, M. Sadoveanu, G. Lesnea etc.

Pătrunderea lui *a scri* în textele literare a fost determinată, deci, de folosirea lui de către mai mulți scriitori, munteni și moldoveni, iar nu numai, cum s-a spus, de către T. Arghezi, care l-au luat, fiecare, din graiul local. Prin urmare, presiunea asupra limbii literare s-a exercitat pe un front larg, fără însă ca aceasta să-și însușească forma de conjugarea a IV-a.

6. Dacă *scria(re)* atît la aromâni cît și la dacoromâni este foarte vechi, datînd, probabil, încă din perioada de comunitate a dialectelor românești, *scri(re)* este, în ambele dialecte, relativ nou, fapt probat de atestările din texte și de distribuția formelor în graiuri.

7. Apariția lui *a scri* (*scrire*) se datorește analogiei cu alte verbe de conjugarea a IV-a și, în primul rînd, cu *a ști* (*știu-scriu, știi-scrii, știe-scrie, știm-scrim* etc.). Probabil mai întîi s-au folosit formele de plural (*scrim, scriți, nu scriți* !) și apoi se va fi ajuns la *a scri* (*scrire*), *nu scri* ! De altfel, bogatul material înregistrat pentru NALR arată că pînă astăzi numărul formelor de plural de conjugarea a IV-a este ceva mai ridicat în întreaga arie decît al celor de singular (este vorba de imperativul negativ).

La aromâni, pe lîngă *știu* etc., au determinat apariția formelor de conjugarea a IV-a de la *scriu*, și *γrăpsíre* „scriere", *γrăpséscu, γrăpsíi, γrăpsít* (cf. *scríre, scriéscu, scriĭ* „scrisei", *scrit* „scris"). Formele lui *γrăpsescu*, verb de origine grecească, au apărut, la rîndul lor, după modelul altor verbe ca *alġéscu, gréscu* etc.

Scrim, scriți nu pot proveni din *scrîim, scrîiți* prin contragerea celor doi *i*, deoarece închiderea lui *e* din contextul de aici (*scríem, scríeți*) nu este și nici nu a fost în trecut caracteristică ariei muntenești și nu putem , de aceea, admite că *a scri* va fi apărut o dată prin analogie cu alte verbe (subdialectul muntenesc), altă dată prin *ii*>*i* (graiurile din Moldova).

8. Trecerea la conjugarea a IV-a a lui *a scrie* fiind tîrzie, infinitivul *scrire* de la aromâni și din unele graiuri dacoromâne (vezi aici imperativul *nu scríreți* !) este, în ciuda formei sale arhaice, nou, apărut pe cale analogică. În zona unde s-a notat *nu scríreți* ! (Oltenia), se spune și *nu dormíreți* !, *nu béreți* ! etc., al căror infinitiv lung este moștenit din latină.

9. Se observă și o tendință de creare a unei noi forme de conjugarea a IV-a la dacoromâni, *a scrií*, prin analogie cu verbele în *-ií* (*a se sfii, a pustii* etc.).

10. În ceea ce privește Bucovina, aceasta nu face parte din aria lui *a scri*, ci din cea a lui *a scrie*. Graiurile bucovinene sînt, în această privință, o continuare a ariei maramureșene-transilvănene, singura deosebire fiind accentuarea *scriém, scriéți*, particularitate, desigur, de dată mai nouă în Bucovina.

11. *A scri* trebuie considerat, așadar, o variantă regională a lui *a scrie*.

BDD-A1364 © 1988-1991 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 11:01:06 UTC)

THE ROMANIAN *SCRI(RE)* "TO WRITE"

SUMMARY

The present paper deals with the forms of the 4th conjugation that the verb *a scrie* „to write" (Lat. *scribĕre*) of the 3th conjugation has acquired by analogy, beginning with the 18th century. The process is restricted to the Daco-Romanian and Arumunian dialects, since in the Megleno-Romanian and Istro-Romanian dialects Lat. *scribĕre* was dropped and, in its place, *pisăiés* of Bulgarian, maybe also of Macedonian origin, is used and *piséi* of Croatian origin, respectively.

The research is based on documents, old and new texts, dictionaries etc., and, especially, on the material collected by inquiries for *Noul Atlas lingvistic român, pe regiuni* (= NALR). Likewise, for the Arumunian dialect, there has been used the information offered by Ioan Cutova and Nicolae Saramandu.

The wealth of the material collected for NALR proves that the verb *a scri*, considered by researchers to be a regionalism of Muntenia, an element that is characteristic of uneducated speech, a folk element, a peculiarity of the Southern Daco-Romanian local dialects, or of those in Moldavia ; it has also been regarded as a variant of *a scrie* which is characteristic of the Southern Daco-Romanian local dialects (we refer to Oltenia, Muntenia, Dobrogea), and of those in Moldavia (Bucovina is counted out), to which we way add the local dialects in the Covăsna district, lying in the South-East of Transylvania.

The statistics drawn out after counting all occurrences of the 4th conjugation *(scrim, scriți, nu scri!* etc.) show that there is no reasonable proof in favour of the prevalence of a specific area from this viewpoint.

In documents and other texts *a scri* can be found starting with the 18th century, but there are but few attestations. The first attestations this paper records are to be found in three documents concerning agrarian relations, two in Iași, in 1702 and 1705—1706, and the third in Bucharest, in 1714. The oldest attestation recorded in the card index for *Dicționarul limbii române (Serie nouă)* is taken from a text printed in 1794, at Sibiu. But since, according to the information given by NALR, *a scri* is not characteristic of the Sibiu local dialects, the appearance of this form in the above mentioned printed matter, as well as later on in G. Barițiu and M. Beniuc, should be attributed to the influence of other texts or local dialects.

The verb *a scri* occurs frequently in texts from Muntenia, then in several texts from Moldavia, in the 19th century, and mainly in its early decades.

After 1840 occurrences of this verb are fewer and fewer, even with scholars that made extensive use of it before (Ion Heliade Rădulescu, C. Negruzzi). It is not to be found at all with scholars and writers of the 19th century (I. Maiorescu, M. Eminescu), while with others (A. Philippide) it is more frequent than *a scrie*.

In the 20th century *a scri* continued to be employed by writers, coming to be more and more used in the writings of writers from Moldavia, who continued to be, as in the preceding century, more true, in this respect, to traditional and literary norms than to those of Muntenia. Worthy of attention are T. Arghezi, among writers of Muntenia, and the „Junimist" Gh. Panu among Moldavian writers. Forms of the 4th conjugation occur in the works of several other writers such as : I. Minulescu, C. Sandu-Aldea, V. Voiculescu, Geo Bogza, then Cezar Petrescu, C. Hogaș, M. Sadoveanu, G. Lesnea etc.

The penetration of *a scri* into literary texts has, therefore, been determined by its being used by several writers from Muntenia and Moldavia (and not only, as it was stated, by T. Arghezi), writers who took it, independently, from the local dialects. As a consequence, the pressure upon the literary language was exercised on a large scale, but the latter did not assimilate the 4th conjugation form.

If *scria(re)* of the 1st conjugation, studied by the author in a previous paper, is, with both the Arumunians and the Daco-Romanians, very old, probably dating from as early as the common period of the Romanian dialects, *scri(re)* is, in both dialects, ralatively new, a fact proved by attestations in texts and by the distribution of its forms in local dialects.

The appearance of *a scri (scrire)* is due to analogy with other verbs of the 4th conjugation, mainly with *a ști* "to know" *(știu-scriu, știi-scrii, știe-scrie, știm-scrim* etc.). Perhaps the plural forms were used at first *(scrim, scriți, nu scriți !)*, and then it might have come to *a scri (scrire), nu scri !* As a matter of fact, NALR shows that, to this day, the number of plural forms of the 4th conjugation is somewhat larger over the entire area than that of the singular forms (the negative Imperative is taken into consideration).

BDD-A1364 © 1988-1991 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 11:01:06 UTC)

In the Arumunian dialect the 4th conjugation forms have been brought about by both *știu*, etc., and *γrăpsire* "writing", *γrăpséscu* "i write", *γrăpsii* "i wrote", *γrăpsit* "written" (cf. *scrire, scriéscu, scrii, scrit*). The forms of *γrăpséscu*, a verb of Greek origin, appeared, in their turn, after the model of other verbs such as *alʒescu* "to whiten", *grescu* "to speak".

Scrim, scriți cannot originate in *scríim, scriíți* by contracting the two *i*'s since the raising of *e* in this context *(scrîem ; scrieți)* is not, and was not in the past, characteristic of the Muntenian area and, therefore, we cannot admit that *a scri* may have appeared at one time by analogy with other verbs (in the Muntenian subdialect), and at some other time through *ii*> *i* (in the Moldavian local dialects).

The transfer of *a scrie* to the 4th conjugation being a late one, the Infinitive *scrire* with the Arumunians and in several Daco-Romanian local dialects (see here the Imperative *nu scrireți !*) is, despite its archaic form, new and it appeared in an analogous way. In the area where *nu scríreți* was remarked (Oltenia) people also say *nu dormíreți !, nu béreți !*, etc., their long Infinitives being inherited from Latin.

One can also notice a tendency towards coining a new 4th conjugation form with the Daco-Romanians, *a scrii*, by analogy with verbs in *-ii (a se sfii, a pustii* etc.).

As far as Bucovina is concerned, it does not belong to the area of *a scri* but to that of *a scrie*. The Bucovina local dialects are, in this respect, a continuation of the Maramureș-Transylvanian area, the only difference consisting in the stress, *scriém, scriéți*, which is certainly a more recent peculiarity in Bucovina.

A scri should, therefore, be considered a regional variant of *a scríe*. As a matter of fact, the Spelling Dictionaries of our century recommend only the use of *a scrie*.

Facultatea de Litere
Universitatea „Al. I. Cuza"
Iași, Bulevardul Copou, nr. 11

BDD-A1364 © 1988-1991 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 11:01:06 UTC)